

Luceafărul

III

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **27** (565)

Miercuri, 17 iulie, 2002

Și mai visez că va sosi ziua în care domnul E. Simion cel „Apolitic“ (așa cum spunem Mircea cel Bătrân sau Ștefan cel Mare!) se va decide a răspunde punctual la comentariile mele care-i produc o stare colerică, să opună argumentelor de care fac uz argumentele domniei sale contrare, încetând a mă mai injuria pur și simplu. Adică momentul în care va avea demnitatea nu doar academică de-a se opune în chip bărbătesc, convingător fie și unui marginal neînsemnat precum îl vede pe cel cu care stai de vorbă.

gheorghe grigorecu

singurătatea autorului

**dan
stanca**

Și noi, autorii, suntem sufocați, asfixiați, înăbușiți de semințele creierului nostru aruncate în spațiul cosmic și care negăsind pământ ca să dea rod, se întorc blestamate asupra părintelui lor pentru a se reîn-sămânța în pânțelele ce le-a dat naștere.

pag. 7

opinii

alexandru george

**Când noi înșine
ne batem joc**

intermezzo

pag. 8

**Năstrușnicia „opiniilor
literare“ ale doctorului
Alexandru Ciocâlțeu**

marin mincu

horia gârbea:

Takis și Labdacizii

Am mai scris în această rubrică despre o anumită opacitate a autorilor de literatură față de alte genuri de artă. Oricine poate recunoaște că mulți scriitorii intră cam rar în expoziții și săli de concert. Ba nici cu teatrul nu se omoară, deși, măcar teoretic, e o artă bazată pe text literar. Sunt gata să-mi recunosc și eu această culpă și fac eforturi săptămânale s-o micșorez.

Așa, bunăoară, am intrat cu admirație în Sala Rondă de la ArtExpo (Teatrul Național) unde a avut loc vernisajul unei expoziții neobișnuite. Anume Mitul

vizor

Labdacizilor care este o "instalație mitologică". De fapt o expoziție de scenografie a costumelor dintr-un posibil spectacol, încă nejuțat, plasate într-o scenă imaginară (rotonda), iluminată într-un fel aparte. În mijloc, într-o roată de oglinzi așezate pe material roșu (soarele sau/și poate păcatul obsesiv) tronează Oedip Rege. În jur stau personajele principale iar pe contur sunt manechinele unite printr-un voal negru sugerând poporul cetății legat prin năpasta ciumei.

Autorul are și el ceva inedit. Takis este grec (născut la Sikion în 1980) și e îndrăgostit deopotrivă de teatrul antic și de România, unde a ales anume să studieze scenografia la Universitatea de Artă din București cu profesoara Unda

Popp. Va continua însă la Londra, la Academia Regală de Artă Dramatică. Expoziția de acum reprezintă și lucrarea sa de diplomă. Vorbind cu el în română, care-i este foarte familiară, am rămas surprins de maturitatea și seriozitatea unui artist atât de tânăr. Cartea lui de vizită e impresionantă: la douăzeci și doi de ani, Takis a lucrat cinci spectacole de teatru antic și trei de teatru clasic, precum și zece spectacole de operă pentru care cred că are o afinitate deosebită. De altfel, "instalația" e susținută și de fond sonor prelucrat digital după muzică autentică de la Epidaur, iar fiecare costum are și "sunet" propriu: accesorii sunătoare, foșnitoare etc.

Sigur că Takis își dorește să facă scenografia la un spectacol din România. Ar fi benefic pentru ambele părți. Lucrul acesta nu s-a produs încă pentru că artistul a avut multe contracte în țara sa natală, ca și la Roma, Veneția, Londra, Duisburg. Expoziția de la București, unică la noi din câte știu, mi s-a părut un eveniment plastic remarcabil și de neocolit. Materialele inedite, accesoriile surprinzătoare și mai ales tehnica patinării costumelor pe care o stăpânește cu virtuozitate îl fac pe autor să apară ca un veritabil fenomen cu care, fiind format aici, putem și noi să ne mandrim. Expoziția va pleca în curând pentru a fi înfățișată și la Londra, Berlin, Atena, dar pentru cei care au văzut-o, ea rămâne un punct de referință al anului cultural bucureștean.

SAECULUM

revistă de cultură, literatură și artă

Academicienii Virgil Ciobanu la 75 de ani

Un rugăciune al poeziei: [Titlu] [Autor]

Poetii regizori: El Anisette cu "mama ta"

Precursorii cal mare și vrăzătorii

Mircea Mihăieș sau înălțarea lui cu moartea

Investitorii lui Bărgan: 100 de ani de la naștere

Mari poezii alături: William Shakespeare

Dumitru al poeziei / Dumitru al la camera

La meșterism: poetul [Titlu]

Harababă - o istorie în starea purității ei

Instalarea teatrului la Focșani: Ioan I. Ungureanu

Revoluția: Teatramentul Mălaxului Gh. Pașă

Simbolism - înșiră - divinități străvechi - metafizică - aniversări - comemorări - patimile neamului - etnoar

Dacă nu știți cumva, a mai apărut o revistă de cultură, literatură și artă: la Focșani. În primul număr descoperim texte semnate de Gheorghe Istrate, Dumitru Pricop, Pavel Chihala, Radu Bărbulescu și alții. Vi dorim publicației o viață cât mai lungă!

dumitru solomon:

Ce mai scriu rușii

mână primăvara-vara). Tatiana Tolstai scrie o antiutopie despre Rusia, după 200 de ani de la "explozie" (prăbușirea imperiului sovietic? Cernobil?), despre fosta Moscova care parcurge o nouă epocă de piatră. Vladimir Makanin scrie despre un lagăr care anunță eșecul socialismului stalinist și în care deținuții, eliberați, sărbătoresc evenimentul printr-o defecație colectivă în piața centrală. Mihail Ivanov construiește un roman autobiografic scotit brutal de către critică, în care eroul trăiește o dragoste "însăpăimântătoare" cu o fetiță de 13

antiteze

ani, care devine lesbiană. Într-o povestire de Andrei Bîcikov, un erou, după experiențe stresante, trece de la filozofia lui Heidegger la budism. Andrei Erofeev, care i-a impresionat negativ pe critici, este scotit un autor mizantrop și rusofob. Nikolai Kononov, poet formal în anii '90, scrie un roman în ton liric, amintindu-și moartea lentă a bunicii, povestește în continuare o relație homosexuală. Vladimir Sorokin relatează scene de canibalism, violuri, banchete dezgustătoare. Pavel Krusanov, Serghei Nosov, Serghei Bolmat, Liudmila Ulișkaia, Igor Gherghenreder, Anatoli Azolski și alți scriitori neagă vehement experiența literară sovietică, introduc teme noi, un stil elegant sau șocant, oricum se despart categoric de tradiția literaturii sovietice.

Poate că unele lucrări noi ale scriitorilor ruși vor fi traduse la noi, spre a șterge falsitatea, gustul de cocleală care ne-a rămas de la câteva capodopere ale literaturii sovietice.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Tepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Președintele Fundației:

Marius Tupan

In amintirile mele din adolescența petrecută după război se perindă învălmășit titluri, autori, personaje din literatura sovietică la zi, care vorbeau invariabil despre eroii revoluției și războiului, despre construirea socialismului, despre faptele namaipomenite ale unor personaje infailibile: Konstantin Simonov, Nikolai Ostrovski, A. Fedeev, Frații Tur și I. Șcinin, Zoia Kosmodemianskaia, Pavel Morozov, Tănăra gardă, Așa s-a călit oțelul, Cazacii din Cuban (cu un personaj contemporan român care se numea Eminescu), Tragedia optimistă, Boris Polevoi, Mama, De partea cealaltă, Chestiunea rusă, Drumul spre ocean. Pământ desțelenit, Șolohov, Leonov etc. Toți autorii și toate prozele, filmele sau piesele vorbeau despre homo sovieticus, despre lupta pentru victoria poporului rus în diverse împrejurări istorice sau încă neistorice. Era un talmeș-balmeș în capul meu: sacrificiu, voință, victorie, lupta cu alții, cu nemții, cu natura, cu vechiul, cu mentalitățile reacționare, cu inerția, cu trădătorii, cu tine însuși, cu părinții și cu frații tăi. Cum se traducea mai mult din literatura sovietică decât din alte literaturi, toți tinerii îndoctrinați erau un fel de Enciclopedii sovietice ambulante.

De la o vreme am cam rupt-o cu literatura sovietică, am profitat de liberalizarea (relativă) a traducerilor și am rătăcit pe alte meridiane și în alte vremuri. Dar ce mai scriu oare scriitorii ruși astăzi? Nu se mai prea traduc decât Soljeniciîn, Nabokov, Razumovskaia și încă vreo câțiva autori ruși ori de origine rusă. Nu că nu mi-ar da insomnia ignoranța mea contemporană, dar mă simt dezenciclopedizat. Noroc de revista (excelentă) „Lettre internationale“ care ne informează (ca de altfel, în multe domenii politice, culturale, sociale) cu privire la ce se scrie în Rusia de azi (ediția ro-

S-a spus că omul medieval nu credea numai în Dumnezeu - el credea, de asemenea, în diavol. Am putea susține că ființa umană a crezut dintotdeauna nu doar într-un principiu al binelui, dar și în rău, nu exclusiv într-o forță providențială, cu o existență personală și un caracter superior conștient și fericit omenesc, dar și în realitatea unui spirit al răului. Aproape totdeauna răul pare a fi nu o simplă absență a binelui, ori o rezultantă fatală a unor forțe mai mult sau mai puțin haotice; el ia înfățișarea unei voințe perfect structurate și odioase - diavolul nu avea cum să nu fie, să nu circule prin această lume, ca o primejdie și, totodată, un partener existențial care ne-a fost dat. Dintre nenumăratele înfățișări ale diavolului - în rândul ipostazelor sale cele mai vechi și comune - prima este, cu siguranță, aceea a șarpelui. Textul sfânt al

și spirit. Am multe motive să mă îndoiesc de o astfel de citire a vieții omenesci - între acestea prevalează faptul că spiritul se poate exprima perfect (deși nu în chip curent) prin sex, privilegiul exprimării neapartenând limbajului gândirii și lumii conceptelor. Problema s-a pus totuși, ca o prezumție de negativitate planând asupra erotismului. Diavolul nu se ascunde în chip specific în sex; de ce însă această convergență a condiției satanice și formelor celor mai pasionale, concentrând viața noastră, în simbolul șarpelui? Șarpele, diavolul și sentimentul sunt, probabil, modalități de a fi aproape incontroabile prin gândire, prin acte raționale, prin intelect. Exploziile sau atacurile lor par indiferente la mișcarea sau deschiderea spiritului.

Cea mai veche reprezentare sculpturală a ființei umane într-o cultură europeană deja evoluată este „Zeita cu șerpi” aparținând artei cretane de acum patru mii cinci sute de ani. Femeia ține, în mâinile semi-ridicate, doi șerpi care ondulează - și

Pactul diabolic sau despre șerpi

caius traian dragomir

ieudeo-creștinismului face șarpele prezent atât în prima sa carte, în **Geneză**, cât și în ultima, **Apocalipsa**. Fără să fie Alfa și Omega - nici măcar într-o variantă alterată, suplimentară, degenerată, paralelă - șarpele nu lipsește nici din apropierea momentului Alfa și nici din vecinătatea punctului Omega. În fond, **Biblia** este istoria succesivului provizoriu și aparent al șarpelui asupra umanității, imediat după crearea acesteia, succesiunea faptelor continuând până în momentul victoriei definitive a lui Iisus, înaintea așezării peste lume a Ierusalimului creștin, în paginile finale, apocaliptice, la cea de-a doua venire pe pământ a Mântuitorului, a Fiului Dumnezeului înrăpuit. Sigur este că în tot acest timp diavolul - ca șarpe sau drept orice altceva, rămâne nu ființa contrară lui Dumnezeu, așa ceva neavând cum exista, ci o existență aflată sub puterea divină, chiar dacă o existență malefică și rebelă.

Pentru psihanaliză, șarpele nu este ființa satanică despre care am vorbit aici - el este, simplu și sigur, un simbol sexual. Nu a lipsit, însă, din gândirea psihologică, ideea că întreaga viață sufletească și intelectuală a omului ar fi un conflict între sex

freamătă - în strângerea ei. Divinitatea - ca supremă forță - este capacitatea de dincolo de înțelegere, de a stăpâni șarpele. În **Psalmi** se spune: „vei călca peste pui de lei și peste șerpi și peste toată puterea dușmanului”. La sfârșitul **Evangeliei** după Marcu, Iisus rostește pentru credincioși: „veți lua în mână șerpi”. Pavel dovedește, în Malta, adevărul spuselor Domnului. În schimb, Adam cade, alături de Eva, în capcana șarpelui, pe când Iisus, după botelul lui Ioan, respinge diavolul în mod firesc și simplu. La sfârșitul acestei lumi, în **Apocalipsa**, șarpele este destinat Infernului. Faust însă, ori Adrian Leverkun, încheie știutul pact cu diavolul. Primul este salvat, în extremis, de consecința devastatoare a actului său; cel de-al doilea nu are această șansă.

Capacitatea de a stăpâni răul, implicat de a intra în contact cu el fără contaminare și distrugere aparține exclusiv Divinității. Lucrul a fost înțeles încă din epoca „Zeitei cu șerpi”. Iisus transmite această putere celor care cred în El („veți lua în mână șerpi”). În toate lucrurile lumii este însă ceva de natura șarpelui - nu putem intra în contact cu ele, neamenințați, alienați, afectați iremediabil decât în condiții de extremă prudență ceea ce, de obicei, nu se întâmplă.

La sărbătorirea lui Fănuș Neagu, conversau într-un colț D.R. Popescu și Ion Coja.

Revansa necrofagilor

marius tupan

Fiindcă momentele prin care trecem sunt din ce în ce mai dificile - de la crize de conștiință la cele materiale -, foștii nomenclaturiști găsesc ocazia oportună să iasă iarăși la rampă, pentru a-și teoretiza (și vinde!) faimoasele rețete înroșite: cu sânge, cu roibă, cu cerneluri, e deja o altă poveste, nu întotdeauna suficient de analizată. Ați înțeles, desigur: își adună memoriile (n-am spus și mințile!) în studii și cărți, tot mai convinși că vremea lor nu a apus: încă! Cum faptele editoriale nu li se par persuasive, pătrund, cu insolentă, pe diverse unde, de obicei, magnetice, crezându-se, ca mai ieri, la vreo tribună a unui congres, pentru a-și cânta (și des-cânta) conducătorul iubit. Nici de această dată nu-s parcimonioși cu elogiile. Însoțiți sunt însă de aceeași onctuoasă denaturare a adevărului: ca și cum noi, cei care am fost frustrați în acele vremuri, am fi cuprinși brusca de amnezie. Că Paul Niculescu-Mizil, ideolog zelos al comunismului, a rămas marcat pe viață de cultul personalității (doar a trecut cu nonșalanță de la Dej la Ceaușescu) nu-i nici o noutate (și, din această cauză, nu-i nici măcar de compătimit), însă chinurile sale de a tămăia dictatorii postbelici, când nu-i obișnuit cu exorcizarea, nu pot fi trecute cu vederea. Falsifică tot ce atinge, devenind o parodie a regelui Midas. Momentele întâlnirii lui Ceaușescu cu Gorbaciov, cu puțin înainte de ieșirea din scenă a scorniceșteanului, sunt trucate, dovezi aducând în acest sens un șef al serviciilor secrete române. Apoi, să fi uitat Mizilescu cum a fost decimată floarea intelectualității române la Canal, Pitești, Aiud, Sighet? Creatorilor, rămăși, din întâmplare, în libertate, nu li s-a pus călușul în gură? Au avut glas doar sărării, împăunării și răpenii, care au scos capul și-acum, cu priviri nostalgice și meditații revanșarde. Ideologul centrocopist înșiră minciunile ca pe mărgelile: cică în vremea lui Ceaușescu s-ar fi construit biserici. Nu cumva agramatul de profesie le ștergea de pe fața pământului pe cele existente? Se pare că tocmai înverșunarea lui împotriva credinței unui popor și a lui Dumnezeu l-au ajutat să piară chiar la o zi mare, de Nașterea Domnului? Tiranul și camarila lui au recurs și la acte - culturale! -, obligând creatorii să elimine din cărțile lor cuvinte ca biserică, preot, cuminecătură, Dumnezeu și multe altele. Chiar să nu știe Mizilescu de prigoana prin care au trecut scriitorii, alături de alți artiști? Dacă nu e informat, îi putem arunca în auz destule nume de cărți cenzurate, topite, aruncate în beciuri pentru analize bizare. Să nu știe că tinerii, cu dosare bolnave(!), nu puteau intra în breasla noastră, deși dovedeau că-s hărăziți? Intelectuali, cu minți strălucite, nu-și puteau da doctoratul, fiindcă erau fii de preoți sau proveniți din familiile unor boieri. Am putea aduce în discuție zeci și sute de exemple, cu care am putea demonstra purulenta comunistă, dar zadarnic ne-am oboși: oameni ca Mizilescu nu pot concepe o altă ideologie decât a lor. Se prefac că nu mai știu de „lupta de clasă” (nu cumva era și-o revistă pentru susținerea acesteia?), de hăituirea persoanelor integre, de umilirea elitelor. Acum, sub povara anilor și-a numeroaselor abuzuri, Mizilescu vrea o împăcare generală - să iasă iarăși în față impertinența și impostura! - ca și cum există vreo conciliere cu ticăloșii. Uitat-au că au împins în temnițe pe cei mai bravi oameni ai acestei nații? Nu cumva le-au luat acestora vilele și mobilierul, devenind ei burghezia proletară? După buimăceala din decembrie, comuniștii au fost lăsați în pace: nu le convine nici măcar această ipostază? Trebuie să se obișnuiască cu ideea că trecutul nu poate fi șters din memoria colectivă. Cine-l uită riscă să-l repete. Primul semn se arată deja!

radu voinescu

Muzicalitate și țipăt

Ioan Vieru este unul dintre acei poeți care se prezintă egal cu sine de la o carte la alta. A publicat până acum nouă volume dintre care două sunt antologii ale precedentelor. Prima antologie este **Zidul din turn**, și a văzut lumina tiparului în 1996, cea de-a doua se intitulează, somptuos, greu, **Crinul regal**, și este apărută în 1999 la Editura Eminescu.

Și pentru cititorul obișnuit și pentru cel specializat, poezia lui Ioan Vieru ridică anumite probleme de receptare. Cred, de pildă, că Dorin Tudoran, care scrie textul de prezentare de pe ultima copertă, și care îl socotește a fi „solidar - estetic și moral - cu leatul său literar“, se înșală în privința situației poetului - e drept, fără să o numească -, în generația '80.

Întâi de toate pentru că Ioan Vieru nu textualizează niciodată și nu este niciodată autoironic. Nici nu se manifestă cu acea grație ludică, mai mult sau mai puțin inspi-

rată, a optzeciștilor, față de clișeele poetice. El se ia tot timpul în serios și ceea ce spune are mereu un aer grav, versurile sale sunt străbătute de o apăsătoare - dar în același timp delicată, trebuie să o spun - melancolie. Or, nici un poet din contingentul, leatul cum spune Dorin Tudoran, lui Cărtărescu, Stratan, Iaru, Romulus Bucur nu a scris așa: „Domnul nu-i deasupra pădurilor argintii// doar ofensiva aripilor deasupra spitalelor“ (e altceva decât „ca un strigăt în curtea spitalului“, un vers care a făcut vogă printre optzeciști) „bătrâni care cu greu pot fi aduși în vale/ de unde se ridică aburul// subiectul marelui examen îl uiți multă vreme până când/ cerneala se coagulează ca sângele// caii mei au pornit pe drumul/ tainic din nou// ajunge o privire de camarad întors din exilul aproape curat...“ Cum se vede, tăietura versului e mult mai abruptă. Dar, în același timp, se simte în poezia lui Ioan Vieru o anumită muzicalitate a versului, în ciuda acestei fracturări a unităților lexicale. Ceea ce iarăși îl distanțează de colegii de generație. Muzicalitate care merge bine cu atmosfera de *spleen* care se degajă din versurile sale.

Imaginile, apoi, sunt extrem de

departe de cele minate mai mereu de o luciditate de cristal cum e aceea a congenerilor săi. Ioan Vieru se mișcă în orizontul unui onirism uneori cumințe, alteori debordant, făcând ca viziunile sale să țină mai degrabă de arsenalul suprarealismului. Dacă n-ar fi așa, atunci versuri precum „fiara din munții albaștri caută ochii unei actrițe/ dintr-un nou film polonez“, sau: „camarazii stau lângă geam/ să vadă continuarea unui refugiu artistic“, ori: „păsărea tocmai trece prin sticla ferestrei/ direct în subconștient“, ori: „case în care umilînța lucrează// cu pluralul pe chip“, și, în fine: „printr-o revistă literară trece tramvaiul misterios“ nu ar avea nici un sens.

Așa cum este ea scrisă, cu juxtapuneri de scurte, fulgurante fragmente în care vizualul are rolul primordial (nu uit, desigur, că e, cum spuneam, și o muzică însoțind discret acest flux amețitor de imagini), poezia lui Ioan Vieru se arată a fi, mult mai mult decât a leatului său literar, una a timpului în care trăiește. Avalanșa aceasta de

imagini, toate în mișcare, toate succedându-se cu uimitoare ra-

piditate, fiecare vers sau fiecare grup de două sau trei versuri ținând, practic, locul unei unități prozodice mai mari în alte reguli stilistice, se înscrie într-o estetică a imprevizibilului deconcertant și acaparator totodată. Pentru cine este atent la mai mult decât la fenomenul poetic, este evident că structurile creative ale poetului și formula pe care el o propune datorează enorm esteticii videoclipurilor. Poate conștient de aceasta, unul dintre volumele sale,

inclus în **Crinul regal**, se numește **Capodopera cinematografică**.

Exemplific cu poezia **Sfârșitul capodoperei**: „după ce-și face avere/ apare cocoșatul să ne prelungească ziua// să fumeze hașișul împreună eu noi// văduva s-a despărțit într-o iarnă fără stafii// pădurile nu mai pot fi stivuite de aceiași/ lucrători cu ziua// în țipătul tot mai înalt nu există decât atelajele spaimei// o singură gură va vorbi// în lumina intensă a primăriei apar noi autori// viața ne-o vom reface mai ușor decât măștile/ atârinate în marile dormitoare// mai au și alții motive să renunțe/ la orice merit// ești vizibil emoționat de pământul negru// ca într-o secvență din capodopera

orizont de așteptare

IOAN VIERU

Crinul regal

EE

Poeți Români Contemporani

cinematografică/ primim banii în mod egal“. Să recunoaștem că Ioan Vieru merge mai departe decât ceea ce a fost numit „leatul“ său!

Eu nu i-aș reproșa decât că nu merge suficient de departe și că este prea egal, ca să spun așa, cu sine.

Delicata Adela Greceanu,
poeta multor unde,
se odihnește într-o expoziție
de portrete.
O urmărește discret,
din umbră, prozatorul
Ovidiu Dunăreanu

Între pământ și apă, un hohot sparge auzul

**bogdan-alexandru
stănescu**

Publicarea integralei de proză a lui Dimitrie Stelaru are o valoare "culturală" ce primează asupra uneia "estetică". Pseudoautobiograficul domină această proză impregnată de excesiv lirism (lucru, ce-i drept, normal pentru un poet cum a fost Stelaru). Cel care purta ziare în turul pantalonilor (trei straturi), și numai o aparență de cămașă, ține neapărat să adauge propriile "note" la biografia fantastică ce-l însoțea peste tot, dându-i aura unui autentic boem. La o primă lectură, romanul **Doi lei planeta (zeii prind șoareci)**, piesa de rezistență a volumului dedicat de Editura Ex Ponto prozei lui Dimitrie Stelaru (Dimitrie Stelaru, **Scrieri Literare, vol. VI, Proză**, Constanța, 2002), nu face decât să "în-arepte" unele din zvonurile ce gravitau în jurul autorului: astfel, tentativa de a jefui sediul "Universului" e pusă pe seama altcuiva (într-o manieră destul de naivă altminteri, candoarea însoțind fiecare rând al prozei acestui poet), ne este explicată și farsa jucată întregii lumi literare și nu numai, prin anunțarea propriei morți, etc. ...

"Cărpirea" *personei* capătă rolul unui țel primordial în scrierile acestea mai mult decât necunoscute: sentimentul superiorității

dă ocazia poetului de a se lansa în furioase discursuri lirice împotriva celor "căpătuiți", dar lipsiți de talent. Dimitrie Stelaru se descrie ca actant underground al unei literaturi care nu-l merită, personaj care acumulează experiențele cele mai ciudate și mai "declasante" în perspectiva unei "deversări" lirice ulterioare. Nimic nu poate știrbi senzația că naratorul romanului își privește propriile acțiuni și aventuri de undeva din spate, ca o umbra ce "se însoțește" permanent: singurele momente când este realizată fuziunea narator-autor implicit sunt cele ale furiei "de clasă": "Frânturi de versuri îmi stăruiau, mă loveau. Poate erau biciul dinlăuntru meu, palatul, dosarul, treptele spre sus, nu de la „Universul“, ci ale unui munte. O, câte nevertebrate își târăsc ifosele, apele canalului murdar ale creierului! Ce puternici și betegi! Nu de noroiul străzilor, nu de lupta cu viața, ci de bălegarul ce se scurge prin ei, oameni de gang, scoși din farmacii putrede. Câți dintre ei au încălecat armăsarii timpului? Ies din puful saltețelor, trec în puful automobilelor și scările îi poartă în alte pufuri... Au ochii de șacali în timpul fierbințelii." Pornirile egalitariste ale naratorului n-au consistență doar prin ele însele, ci doar ca pretexte pentru izbucniri

de un lirism autentic, metaforizant, deformativ al unei realități receptate oricum "trunchiat" ("Devenise lumină. Intra cu brațele albe, cu pletele negre, cu pieptul în soare. Era soare. Sufletul mi s-a dus în ea. Niciodată n-o să plutească lira stelelor în mări ca ochii mei în ochii ei. O simfonie pură, sfântă. Groapa cu var s-a schimbat într-o întindere fără deznădejdi. Ea vorbea de corăbii cu pânzele aurii, insule neieșite din prunduri vreodată erau sânii ei. Pletele unduiau fum de veșnicie. Ardea tot..."). Într-adevăr, episoadele reușite ale romanului sunt cele în care poetul își permite să fie poet, nu încearcă să "apere" nimic, nici măcar să "cârpească" propria mască: dragostea pentru Maria-Maria, sau excelenta relatare a tentativei de sinucidere, cu accelerări "demonice" ale firului narativ, întâlnirile cu cei ce-l credeau mort etc. Întâmplările urmăresc o logică personală, care este și o logică poetică, a fuiorului

tors al metaforei: "E târziu, după miezul nopții. Dacă o să-mi ducă valurile cadavru pe vreo insulă, nimeni nu știe cine sunt. Să dispar fără urme, ca toți strămoșii de care nu știm nimic. Să mi se topească mădulele în neștire. Acolo poate dau de Maria-Maria. De toți dau acolo, cei ce-au plecat. Nu-i așa, mare? Deasupra, uriașul deal negru mă apasă. Valurile au îmbieri. Ce să mă lege de lume? Am sărit. Între pământ și apă, un hohot mi-a spart auzul. Hohotul, ho..."

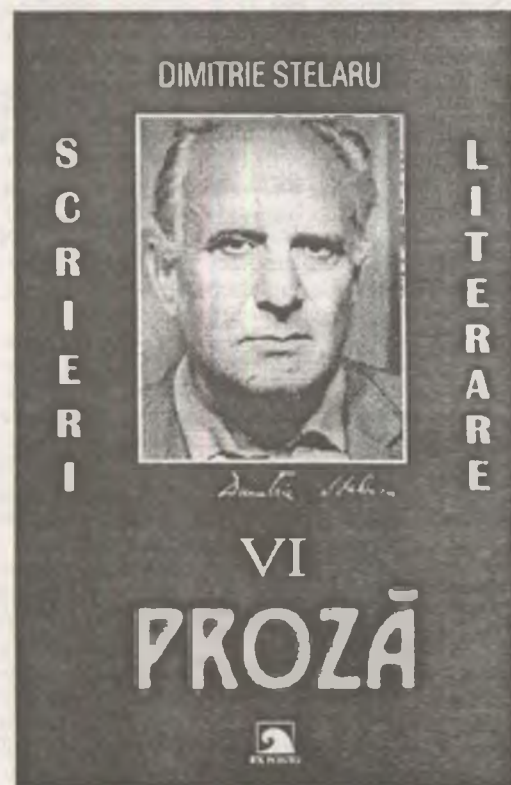
Cele opt proze publicate de Editura ExPonto sunt destul de inegale valoric, și

"De sete mor alături cu fântâna,
Ca focu-ncins și-mi clănțan dinții-n gură;
În țara mea calc altui plai țărâna;
Șed lângă jar și dârdâi de căldură,
Gol ca un vierme-n straie de velură;
Adăst zadar și răd întru durere;
Nădejde trag, nădejdea când îmi piere;
Mă veselesc și nu simț încântare;
Puternic sunt dar fără de putere,
Scump oaspe, izgonit de fiecare."

(Baladă a lui Villon -
zisă a celor protivnice)

chiar cea mai reușită dintre ele e lipsită de o coloană vertebrală "epică" minimă, această rămasășită fiind îmbrăcată într-un trup excesiv de "pufos" al exprimării poe-

cronica literară

lice. Repet, volumul de proză al lui Dimitrie Stelaru are o importanță "culturală" și "biografică", în ciuda exagerărilor și încercărilor autorului de a se auto-salva în ochii posterității.

În Sala Oglinzilor,
la un pahar
de vin,
Alexandru D. Lungu,
Al. Ghilia
și Constantin
Cubleșan

Politică culturală și globalizare - Conferința Internațională PEN, Sinaia 2001,

Editura InterGraf cu sprijinul Fundației "Friedrich Ebert"

Sub titlul **Politică culturală și globalizare**, Editura InterGraf publică, de fapt, lucrările Conferinței Internaționale PEN, care a avut loc vara trecută, la Sinaia - a patra conferință internațională organizată de PEN Clubul Român.

Ca și celelalte întâlniri - **Scriitorul și puterea** (Neptun, 1995), **Scriitori în închisori: între libertatea fizică și cea spirituală** (Sighet, 1997), **Mai multe limbi - o literatură, mai multe literaturi, o limbă** (Iași, 2000) -, dezbaterile de anul trecut a abordat o temă caldă a momentului. Și momentul nu dă semne de epuizare, tema rămâne caldă.

Volumul, calchiind evenimentul de la Sinaia, cuprinde trei secțiuni, corespondente ale celor trei mese rotunde. Prima a avut ca subiect **Istoria centrelor PEN prezentată de participanți** (adică, printre alții, Francisc King, vicepreședinte International PEN, Alexandre Blokh, vicepreședinte International PEN, dar și președinte al Centrului PEN francez, reprezentanți ai centrelor PEN din Bulgaria, Anglia, Ungaria, Israel, Norvegia, Portugalia, Slovenia, Catalonia, președintele Centrului PEN maghiar din România, reprezentanți ai Centrului PEN din Republica Moldova și, evident, ai celui din România).

Celelalte două dezbateri - **Poate fi literatura globalizată?** și **Integrarea culturală a Europei Centrale și de Est: o componentă principală a integrării europene** - au ilustrat ceea ce spunea Ana Blandiana în cuvântul de deschidere, anume că "aceeași realitate poate fi numită desființarea barierelor sau ștergerea diferențelor, și fiecare dintre aceste sintagme poate fi socotită, cu argumente, catastrofală".

Astfel, Irina Mavrodin vorbește despre raportul dintre literatură și globalizare, raport aflat sub "incidența directă a economicului și politicului"; Eugen Uricaru afirmă că "poziția față de globalizare (...) nu ține de opțiuni politice, ci de opțiuni estetice. Poate și de cele etice"; Jonathan Freyer observă un fenomen care vine să contracareze "neo-imperialismul cultural american": localizarea; Dumitru Chioreanu nu dă nici o șansă globalizării pe tărâm literar, pentru că diversitatea limbilor de pe glob este un "obstacol de nedepășit". Iar Lucian Vasiliu susține că noi nu avem nici o șansă în fața globalizării care, "vrem, nu vrem, ne... înglobează".

Apoi, Annie Bentoiu vede integrarea europeană ca o "problemă personală a fiecărui scriitor"; Bogdan Ghiu pledează "pentru o nouă literatură minoră", în timp ce Vitalie Ciobanu vorbește despre complexele culturilor din Europa Centrală și de Est; Magda Cârneci propune șase "teze pentru intelectualul român"; Simona Cioculescu și Micaela Ghițescu aduc în discuție paradigmele europene: cea vestică și cea estică, iar Andrei Ionescu anunță "revenirea la angajarea artizanală".

Dan Jancu

Bostonmylove

Editura Eminescu

Bostonmylove cuprinde 50 de poeme, un început, un sfârșit, plus un cuprins, la rândul

său, poem (ca și când întregul volum ar fi un acrostih, titlul funcționând aici ca inițială...).

Un volum despre Bostonhislove, despre hisloveinBoston...

Rătăcirile prin Boston ale unui român - "mândria de-a ne explica nouă, unora din România, unde doamne-o fi și prăpădenia asta de țară (...) ei n-au avut niciodată steaguri monocolor, roșii sau verzi";

Peregrinările prin Boston ale unui european: "ah noi, europenii, nebănuind că ar putea să fie și altfel (...) doar zidurile orașului sunt europene, *monsieur commissaire*, europene ca și datoria noastră de-a judeca, împărți, arăta cu degetul unei trufii boante că ei au toți pălării de cowboy și negri";

Prin Bostonul cosmopolit, în care se amestecă "negrul cu pickup, magnetofon, plăci, căști și care dansează", "coapsele chinezoaielor unduindu-se în negru, numai în negru, cât să te faci să speri alb mățos", "bătrânul cu barbă albă care mă salută zâmbitor și-i spun shalom" și "copilul mexicanilor împroșcând cu lacrimi predica irlandeză";

Prin Bostonul colorat în "roșul de Coca-Cola", cu "Sam Adams cel roșu și verde", Bostonul cu "jazz, ritm & blues", Bostonul desenat de "caligrafia rece a reclamelor", Bostonul populat de "homeless spălându-se în wc-ul bibliotecii publice" și de, "lângă o fântână uscată în Copley Plaza", de "puști precupați să fie văzuți", "scateboard răsucind echilibrul";

galaxia cărților

Rătăcirile prin Boston ale poetului pentru care orice cafeana, stradă, om cu care-și încrucșează traseul sunt prilejuri de dialog cu iubita - convorbiri fragmentate, ca la telefon sau ca pe e-mail: "te aștept, iubito, te aștept, cruce de carne", "vei mai veni poate pe străzile acestea să-mi găsești seninul pe care vroiam să-l împărțim, ploaia care ne dizolva și o anume zi în care te rugam șoptit să-mi fii my valentine..." Pentru că "pot vorbi cu tine, închis cum sunt în spatele acestui poem, bostonmylove, înghesuit între cactușii otrăviți cu frig și neștiința mea de a-ți lăsa obrazul să-mi adoarmă pe respirația de violoncel".

Mircea Constantinescu

După București, potopul...

Editura Biblioteca Bucureștilor

După București, potopul... vine în continuarea lucrării **Când toca la Radu Vodă**, publicată în 1992, și care descria Bucureștii între 1400 și 1877. "Reconstituirea vieții cotidiene a celui mai important oraș din sud-estul european mi s-a părut, mi se va părea întotdeauna un act de pietate și de omagiere, niciodată finită, niciodată formală" spune autorul.

Această a doua carte se ocupă de București în perioada de după obținerea Independenței de stat și până la 1941, când "orașul se prepară de ospăț" (este vorba, evident, de un "ospăț carnasier", căci "bucureștenii, românii în uniformă, se supun ordinului *Soldați! Vă ordon, treceți Prutul!* cu entuziasmul temperat de alegerea unui partener echivalent cu *răul mai mic dintre două rele*, dar nu lipsiți de entuziasm, cum i-au prezentat, decenii de-a rândul, unii și alții dintre comentatorii oficioși").

Mircea Constantinescu se bazează, în relatarea sa, atât pe documente istorice (memorii, istorii, note, jurnale de campanie, stenograme parlamentare, telegrame guvernamentale etc.), cât și pe documente livești-ziaristice. Memoriile și sintezele lui Duca, Iorga, Kirilescu, Giurescu, Bacalbașa, Manolescu, carol II, Lupescu, Buzatu, Mușat, Ardeleanu sunt completate cu informații din presa vremii - *Resboiul, Universul, Cinema, Realitatea ilustrată*. Au fost folosite, de asemenea, și documente numismatice, heraldice și cartografice.

Ceea ce este de remarcat la Mircea Constantinescu este faptul că demersul său nu privește doar marile evenimente și personalități istorice, ci se concentrează, cu aceeași seriozitate, și asupra a numeroase alte aspecte din zona socialului, culturalului, economicului, vieții mondene. Cum însuși autorul ne atrage atenția: "evocările istorice sunt permanent sincronice și diacronice, evidențiate fiind atât destinele conducătorilor, cât și cele ale celor umili, anonimi. Savanții, politicienii, artiștii Bucureștilor sunt zugrăviți alături de împreună cu ambasadorii - ostili, neutri, favorabili - Europei, așa cum sunt aceștia prezentați în documente (ne)oficiale."

1) **Portet în nisip** (Radu Petric), versuri, Editura ALTIP.

2) **Brațul pierdut** (Flavia Teoc), versuri, Editura Albatros.

3) **Loc pentru arderi** (Ana Ardeleanu), poezii, Editura Ex Ponto.

4) **Baladele împominării** (Mihail Vârghișanu), versuri, Editura Tritonic.

5) **Stigmatul cuvintelor** (Sena Süleyman), versuri, Editura Ex Ponto.

6) **Fiul luminii** (Titu Dinuț), roman, Editura „Decebal”.

S-a iscat, de curând, o mare vâlvă în cercurile intelectuale în legătură cu cartea unei cercetătoare franceze, Alexandra Laigniel-Lavastine, intitulată **Cioran, Eliade, Ionesco - l'oubli du fascisme**, o reacție care este pe deplin justificată: e una dintre cele mai importante cercetări pe care vreun străin din spațiul apusean a închinat-o unui moment al culturii românești sintetizat în trei personaje de ecou internațional și care încă se bucură de stimă pe piața intelectuală franceză: Mircea Eliade, Emil Cioran și Eugen Ionescu, pe care o fotografie reprodusă pe copertă îi immortalizează la Paris, în anii glorioasei lor senectuți, într-o atmosferă de apropiere, chiar comuniune „secretă“, care nu i-a caracterizat dintotdeauna, mai ales nu în tinerețea lor petrecută în țară. Cei trei s-au apropiat, s-au împrietenit, au uitat de divergențe și de multele conflicte și surăd parcă din aceeași pipă. Autoarea cărții a văzut și aici, în cele trei zâmbete, o conspirație ocultă, deși răspândită prin fotografii, pe care se străduiește s-o aducă la lumină, altfel spus: s-o denunțe.

Nu analiza cărții sale mă preocupă în aceste însemnări, ci cu totul altceva. Suma de erori cuprinse în multele ei sute de pagini ar covârși puterile mele actuale. Altceva vreau să pun în valoare, un fapt mai important decât orice: că avem o carte în care un cercetător francez se ocupă de noi, venind nu doar cu o certă competență (autoarea știe românește și a folosit material documentar scris în limba noastră), dar aparține unei sfere culturale sau, cum mai e la modă să se spună, „ideologice“, care o face inaptă să înțeleagă cele mai multe lucruri pe

care le descoperă în spațiul cultural, politic și chiar geografic românesc. Doamna Lavastine este un intelectual din acea specie aberantă care domină încă spațiul cultural francez de mai bine de o jumătate de secol, anume intelectualul de stânga, obtuz, fudul, îngust-partizan și, în fond, malonest. Dar nu mai puțin ea supune fenomenul românesc unei anchete și e interesant, atunci, de văzut la ce constatări ajunge, dată fiind formația și mentalitatea ei așa de străine nouă. Ca mulți francezi, ea vine în România și dă peste câțiva intelectuali simpatici, peste niște tipi vioi și hotărît meridionali, pentru ca atunci când aprofundează puțin lucrurile să descopere cu groază un fapt oribil: că societatea politică românească în trecutul ei liberal și democratic, dar și acum, pentru a nu mai vorbi de „Epoca Ceaușescu“, rămâne una fundamental de dreapta, acest fapt de observație obligându-mă pe mine să mă întreb mai demult dacă „*anima Daco-Romaniae naturaliter fascistă*“? Nu e chiar ușor de răspuns, adică de generalizat, dar condițiile geo și socio-politice au făcut din România interbelică un stat cu înclinații „de dreapta“, indiferent că variații ei conducători păstraseră oarecare măsură și mai ales în relațiile internaționale se manifestau în cadrele conformismului democratic european.

Când, din diferite motive (exasperare lăuntrică, crize, amenințări internaționale) se producea o radicalizare a conștiințelor, lumea nu se „rinoceriza“ la noi, ci își acutiza naționalismul latent. Legionarii, expresia bolșevismului românesc, acceptau în mod firesc asemenea aderenți. (Unul dintre marile lor succese, pe care nu l-au înregistrat cu-ziștii, iorghisții, gogiștii etc., a fost acela de a atrage o mulțime de aderenți din rândul

Când noi înșine ne batem joc

alexandru george

muncitorilor, prin acest fapt ajungându-se, practic vorbind, la prăbușirea socialiștilor, căci de comuniști nici nu putea fi vorba.) Totuși, chiar în momentul catastrofei naționale din vara lui 1940, ei rămăseseră o minoritate, alegerile din 1937 le dăduse 16 la sută din electorat, la care, dacă adăugăm sporul de popularitate și ce pierduseră neoficial prin fraude electorale, s-ar fi ajuns la maximum 25-30 la sută, grosul electoratului rămânând credincios democrației, ceea ce explică și ușurința cu care i-a eliminat curând mai apoi Antonescu.

Iar „intelectualii“? Aceștia au fost foarte departe de a se înverzi, cum spun atâția, inclusiv doamna Lavastine, a cărei carte este criticată de o mulțime de cunoscători indignați pentru falsurile, interpretările distorsionate, omisiunile ei tendențioase, pentru faptele de ignoranță. Revista „22“ i-a închinat o serie de articole, dintre care datoria mă obligă să le semnalez pe cele ale lui Mircea Iorgulescu pentru logica și argumentarea lor strânsă, insistența discutării în amănunt. Îmi fac o plăcută datorie să le semnalez, deși

autorul este un vechi detestator al meu, care nu a ezitat să mă „combată“ exact cu metodele pe care aici le blamează în

modul cel mai justificat. Citarea lui are un anume tâlc care se va dezvălui mai la vale. Deocamdată întreb: De unde și-a luat documentarea autoarea incriminată, cine a oferit interpretări și a întreținut erori în publicistica românească după 1989, dar și mai înainte, despre ce laxe expuse și denunțate de doamna A.L.L.? Cine, dacă nu acei care o combat acum pentru că s-au văzut ei înșiși depășiți?... Despre ce e vorba? De ani de zile asistăm la edificarea unor mituri, pe care în zadar le-am contestat eu și încă vreo câțiva intelectuali de formație liberală, anume că: 1. A existat o „generație“ nemaipomenită, splendidă, strălucită, miraculoasă, apărută la 1927 prin Mircea Eliade (omțându-se **Manifestul Crinului Alb** din „Gândirea“ și personalitatea lui Petre Pandrea, cel mai caracteristic discipol al lui Nae Ionescu); 2. Această generație, după ce s-a cristalizat întrucâtva în acțiunea grupului de la „Criterion“, a cărmuit-o hotărît spre dreapta, pe urmele îndrumătorului ei, Nae Ionescu; 3. În fine, s-au rinocerizat, membrii ei (în realitate vreo duzină) devenind legionari, antisemiți, precursori ai Auschwitz-ului și pogromurilor din Moldova. (Originalitatea doamnei în chestiune constă în exagerări, de tipul celei care ajunge să vadă în Eugen Ionescu, autor al unei scrisori private către T. Vianu, într-o anumită împrejurare, și care este considerată acum, deopotrivă cu notațiile lui M. Sebastian, literă de Evanghelie...)

Împotriva acestor false interpretări și exagerări culpabile, eu am protestat deîndată ce le-am putut observa ivindu-se. Generația 1927 nu a fost splendidă, nici Fiii Soarelui (cum le zice Pandrea), niște minuni: eu am numit-o generația neisprăviților, pentru ceea

ce au realizat efectiv în țară înainte ca unii să se poată salva în străinătate: au promis mult, cu mari strigăte și amenințări, dar au realizat puțin (vezi **Intâlniri**, 1997). Nici faptul că erau „frământați“, cum îi ironiza în anii '30 Eugen Ionescu, nu le acordă vreun merit: cei de dinaintea lor, L. Blaga, Tudor Vianu, Mihail Ralea, D.D. Roșca, Camil Petrescu, Ioan D. Gherea, ca să nu mai pomenesc de Ștefan Lupașcu, au dus filosofia și esul filozofic la un nivel cu totul superior „tâmbălăului“ (cum i-a spus Vladimir Streinu) de dinainte de căderea democrației. Autoarea cărții și a atâtea erori le-a extras pe toate din scrierile celor care au acreditat un fals: că Eliade, Cioran, Noica, eventual Eugen Ionescu au fost în epocă niște factori de opinie, niște determinanți în jocul politic. Or, realitatea e că ei au rămas niște simpli vociferanți (mai ales primii doi) fără ecou mai larg, dreapta românească având cu totul alți corifei, însuși Nae Ionescu hotărându-se abia târziu să intre în acțiune. Iar marea masă a cetățenilor a rămas credincioasă formulei democratice și liberale, până când am fost covârșiți de catastrofa Istoriei. Dar și atunci vecinii noștri (Turcia lui Atatürk, Polonia lui Beck, Grecia lui Metaxas, Iugoslavia, Ungaria lui Horthy aveau deja regimuri „fasciste“, ca să nu mai vorbim de monștrii numiți Rusia bolșevică, și Germania nazistă, precum și de recenta victorie a lui Franco.)

Nesocotirea și batjocorirea democrației românești constituie o veche temă a „politologiei“ românești; doamna A.L.L. n-a făcut decât să culeagă roadele. Ea a avut însă și o prefigurație semnificativă, dl Claude Karnoouch - un francez (de „stânga“, firește) mult cultivat mai anii trecuți de dl Pleșu și de „Dilema“ sa. Acesta a spus o dată un cuvânt foarte semnificativ: că și-a dat seama ce a fost în trecut România vizionând un film al lui Lucian Pintilie și citind cartea așa-zis despre Caragiale, **Marea Trăncă neală**, de Mircea Iorgulescu. În zadar am încercat să-i clintesc opiniile, în scris și oral (la o ședință a Fundației Noua Europă) asupra acestor două infamii (ultima prezentând lumea lui Caragiale ca trăind sub teroarea și bătăile poliției și refugiată în case ca în niște adevărate cazemate. Asta dacă nu ai fi admis că românii erau un fel de demenți care se pierdeau în incoerențe și într-o vorbărie ca unica lor soluție existențială...)

Să te mai miri atunci când asemenea ticăloșii sunt înălțate în slavă, premiate, laudate, că străinii le iau în serios?

Și am făcut-o aici, după ce mi-am exprimat consternarea și am riscat cele mai categorice rezerve, atrăgându-mi numai ironiile câtorva zevzeci. Să sperăm că măcar acum, după atâtea pierdere de vreme, epoca interbelică și mai ales ascensiunea „drepte“, adică radicalizarea conștiinței lor sub imperiul unei groaznice amenințări externe, vor constitui obiectul unei abordări serioase.

opinii

marin mincu

Năstrușnicia „opiniilor literare“ ale doctorului Alexandru Ciocâlțeu

Am acceptat să scriu rubrica de „Accent“ acum un an, în pagina culturală a ziarului „Cotidianul“, la propunerea dlui Octavian Paler, după ce colaborasem timp de mai mulți ani la rubrica „Pre limba scriitorului“. Am fost persuadat de faptul remarcabil că la acest ziar colaborează o falangă de scriitori importanți (al cărei steag l-a purtat până acum o lună poetul Ștefan Aug. Doinaș) care, prin opiniile lor contribuie implicit și explicit la orientarea și educarea publicului. Am spus, în diverse împrejurări, încă din perioada când trăia Ion Rațiu, că mă simt atașat de ziarul „Cotidianul“, considerându-mă efectiv responsabil de ideile pe care încerc să le susțin în legătură mai ales cu chestiunile literare și am fost chiar tușat când scriitorul D. Țepeneag - cu care polemizasem în pagina culturală - s-a arătat de acord cu mine în privința unor controverse. Se înțelege că sunt atent ce se publică în spațiul dedicat culturii și de aceea consider necesar să semnez - cum am mai făcut-o - ceea ce mi se pare că intră în disonanță cu perceperea corectă a mecanismelor literaturii și cu profesionalismul sau non-profesionalismul exprimării unor hazardate judecăți de valoare.

În ultimul timp, pe un spațiu destul de extins al paginii culturale, au început să apară textele fugos-moralizatoare ale dlui Alexandru Ciocâlțeu, care e medic de profesie și nu scriitor. Este adevărat că acum există libertatea de exprimare și, în fond, de ce nu i s-ar permite și dlui medic să-și manifeste sindromul autorlîcului, mai ales că s-ar putea să fie rudă cu mimeticul poet V. Ciocâlțeu, pe care-l consemnează G. Călinescu în *Istoria sa*, la rubrica „alți poeți“. Cum nu gust inconsistența prozelor sale, recunosc că nu am rezistat să-l citesc vreodată de la cap la coadă, părându-mi-se cu totul inofensiv. Iată, însă, că niște prieteni scriitori m-au oprit pe stradă pentru a mă certa că public în aceeași pagină în care dl. Ciocâlțeu semnează unele „considerații“ critice deloc inofensive, erijându-se agresiv în emitentul unor judecăți de valoare infailibil le ce anulează scara axiologică, fixată de critica literară profesionistă. Probabil furat de „moda revizuirilor“ - care s-a dovedit total ineficientă -, dl medic Ciocâlțeu s-a trezit emițând spontan păreri fistichii asupra celor mai importanți scriitori români, incitat la actul evaluativ/estetic cu incontinența unui puber ce își dă cu părerea despre chestiunile erotice cele

mai complicate fără să fi fost vreodată la „dame“. El îi bagatelizează nonșalant pe G. Călinescu, Sadoveanu, Camil Petrescu, Cioran, Eliade, Doinaș, Nichita Stănescu, Mateiu I. Caragiale, Cezar Ivănescu etc., adoptând morga justițiară a celui chemat să rezolve, în sfârșit, *hic et nunc*, spinoasa chestiune a situării axiologice definitive în literatura română. Evident că nu putem decât să ne amuzăm când luăm cunoștință cu năstrușnicia „opiniilor literare“ ale medicului Ciocâlțeu: „Recitiți romanele lui Călinescu - un Balzac redivivus - și nu veți mai avea nevoie de comparația cu Aristarc. Chiar dacă unii pot folosi ca termen de comparație *Nimicul*“, „Camil Petrescu - intelectualul nostru procustian - a fost foarte supărat că nu i s-a dat casă după exproprierea evreilor. A erucat elevat - cu mâna la gură - adică peste Nicolae Bălcescu, devenit **Un om între oameni**, un fel de Lazăr de la Rusca cu tentă patriotardă și așa și-a rezolvat Camil Petrescu problema imobiliară“, „Zaharia Stancu a pus botniță poporului român de dragul realismului socialist“, „nu cred că Nichita are vreo legătură cu Eminescu, singura lui legătură - epigonică - este cu Rilke.

intermezzo

În rest - un Topârceanu școlit la fără frecvență“, „Nichita Stănescu se pierde în mormanul de versuri inutile, iar elegiile sale, spre deosebire de cele dui-neze, vor doar să șocheze“, „nouă nu ne dă mâna să recunoaștem că până la Eminescu nu am avut decât versificatori“. Dl medic Ciocâlțeu, între două vizite la bolnavii săi, are și timp berechet să se preocupe de ceea ce se-nâmplă în literatura română și „diagnostichează“ - deși nu știm cine îi conferă această autoritate - în mod iresponsabil cu opera lui G. Călinescu poate fi comparată cu „*Nimicul*“, că Nichita nu e genial cât Rilke și că marele scriitor Camil Petrescu „eructează peste Nicolae Bălcescu“. În timpul unei gărzi de noapte la spital, din cauza insomniei, doctorașul îl citește pe Edgar Allan Poe și, iluminat, postulează că „vizirul lui Macedonski, prințul lui Doinaș aleargă după absolutul lui Poe“, are revelația neagră că nimic nu mai contează din literatura noastră prin raportarea abisală la poetul american, nici poezia, nici eseistica, nici proza („Citindu-l pe Poe, scriitura lui Cioran pare desuetă, a lui Eliade - epigonică și artificioasă“, „Cu gândul la acest egotism pe care l-a cultivat Edgar Allan Poe, merită amintit primul său epigon

român care este numit Mateiu I. Caragiale... Toată opera Craiului de Curtea Veche este voit ciudată și... atât“). Va să zică o sută de critici actuali, exprimându-și opțiunile în legătură cu primele zece romane românești din secolul al XX-lea, situează romanul lui Mateiu I. Caragiale în fruntea clasamentului și iată că vine medicul Ciocâlțeu și repară eroarea celor o sută de critici, clamând victorios descoperirea că Mateiu nu e decât un „epigon al lui Poe („atât!“). Evident că nimeni nu poate fi împiedicat să-și dea cu părerea despre orice! Dacă este cu adevărat un profesionist în meseria medicală ce și-a ales, dl Ciocâlțeu ar trebui să știe că fiecare domeniu are o anume specificitate și - cu atât mai mult - domeniul literaturii implică adoptarea unor instrumente „chirurgicale“ extrem de fine, iar un neofit - care nu cunoaște *anatomia literară* - nu are nicidecum dreptul să intre în „sala de operații“. Când acest accident are loc, este sigur că sucombă toți pacienții operați de individul fără patalamale, care nu deține instrucția și experiența implicite exercitării profesiei de chirurg. Având decât foarte vagi noțiuni de comparatism literar, dl Ciocâlțeu crede că metoda comparativă, aplicată după ureche, îi poate da dreptul să eludeze total propedeutica cercetării literare, făcând *tabula rasa* din poezia românească numai prin pronunțarea numelor lui Rilke și Poe. El nu înțelege actul literar decât la nivelul cel mai profan cu puțință și se erijează drastic în judecător absolut instituind incorigibil o altă hartă axiologică. Fără a cunoaște deloc semnificația noțiunii de „scriitură“, medicul internist Ciocâlțeu o aplică incongruent pe corpul operelor cioraniene și elia-dești. Nu negăm faptul că domnia sa - ca orice medic ce se respectă - are vaste lecturi literare ceea ce îl onorează. Asta nu-l exonerează însă deontologic în nici un fel. Nu se cunoaște vreun medic la noi care să fi răsturnat - cel puțin până în prezent - canonicitatea criticii literare.

Dacă luăm în considerație o anumită mărturisire, s-ar putea să existe totuși o explicație a îndârjiților anti-poeticești ale dlui Ciocâlțeu. În proza sa, **Amadeus Edgar Allan Poe** („Cotidianul“, 1 iulie 2002), el ne dezvăluie că „la începutul anilor '80 l-a căutat pe Cezar Ivănescu pentru a-i prezenta un manuscris“ și reiese că, din păcate, nu s-a bucurat de acele aprecieri pozitive pe care le spera. Chiar dacă nu a fost încununat cu laurii poeziei, cum se aștepta, dl Ciocâlțeu a perseverat în felul său propriu să „recepteze“ literatura („Au trecut 20 de ani și nu mi-am pierdut modul de a asista, de a *recepta* fenomenul literar“). Nu avem nimic împotriva numai că această „receptare a fenomenului literar“ nu trebuie să se transforme într-o defulare vindictivă. Dacă Cezar Ivănescu nu l-a încurajat ca poet, nu înseamnă că dl Ciocâlțeu are dreptul să „eructeze“ pe întreaga literatură română!

Sărac lipit cuvântului

Poemele mi se aşază pe umăr ca
stolurile de grauri guralivi
când dau iama prin fructe
se hrănesc din carnea
din sângele meu apoi îşi reiau
pe cont propriu viaţa

Prăpăd de seminţe în urma lor
foneme căzând ca firimiturile
de metafore în ceaiul esteţilor
ne-nstare să înfiripe un urlet
un vaier măcar o bolboroseală
de piatră zvârlită în valuri
să curme o clipă
inexorabila elocinţă a râului.

Cât timp mi-a trebuit să-nţeleg
graiul acesta limpid -
apa aceasta ce susură trecerea
poartă-n aval toată
golgota cuvintelor mele.

Un recviem aşadar strălucitoarelor
nisipuri sub unde
evlavios omagiu vouă prundişuri
măcinate de îndelunga aşteptare
voi grăunţe de aur la moara
hodorogită a mileniilor veţi fi
sacră făina din care va dospî
aluatul grijaniei de mâine.

Rămân lângă voi sub acelaşi
văzduh acum sfâşiat de
focuri bengale rămân aici
pe gura de rai preacurvit
turcit de mitici cu lăntug
şi belciug - din merţanele lor
coboară femeia decapotabilă

silueta nubilă a morţii
dansând iată manele se despoaic
pe ţarm ca Salomeea în pocnetul
de şampanie al beznei
estimp marea gestează are greţuri
vomită guvizi şi catarge
mă tem să nu avorteze fetusul
zadarnicului prunc acvatic.

Sărac lipit cuvântului
rămân aici băga-mi-aş piciorul
mioritic de plai bucălai
în semantica ta poezie de cartier
cum ar agrăi eufemistic poetul

fracturist dedat la orgii textuale
rămân lângă voi
implementa-v-aş fluieraşul de os
în rapul golemic cu capete
retezate pe butul ogrăzii lui Iocan.

Astfel scris-am poemul
pe când cuvintele mele demult
s-au retras în amonte ca păstrăvii-n
albia Râului Bărbat adulmecând
mult mai adânc semnificaţia izvorul.

ioan evu

Duminica nisipului

Ca să pot să învăţ să te uit
să mă-mpac treptat cu zilnica
moarte

străina mea scriu un lamento târziu
şi spun apocalipsa a început
negreşit în ziua a şaptea
în care am ars toate cuvintele
cu gust de cloroform
poate așa vor cântări mai mult
decât un pumn de pleavă
în ochii zeilor când
lăcrima-va cerul şi va plânge.

La început timidă ca pâlparea
de maci în arşiţa decorului zadarnic
apoi lumină tu îmbobocind din chiar
cenuşa columbarelor spre iarnă
de foarte departe te-am chemat
călător în tenebră prin ceaţa
amnezică a veacului de dincolo
de cuvinte te-am strigat adorato!

Erau duminici când aş fi
putut muri fericit ca un nenăscut
în îmbrăţişarea de rai
a braţelor tale aţipeam şi scriam
poeme strălucitoare în somn
metafora plutea ca un duh peste ape
iar eu eram cu tine şi te respiram
în liniştea dumnezeiască.

Curcubeu troienit

lui Ion Mircea

Mai întâi vocea străbătând coridoare
de ceaţă în lumina ei orice ţipăt
devine zadarnic un pumn de frunze
în fărâşul toamnei poemele mele
înălţând scheletul de fum al utopiei
plutind printre scrâşnete ca aripile
îngerilor în transparenţa unui vers
intraductibil - apoi amalgamul de
muzici uitate smulgând obloanele
memoriei bisturiul jertfei căzute
în mare din mâna timorată a zeului.
Nu mai aveam unde fugi decât
în mine însumi eram melcul retras
în spirala propriului
zbor încremenit în cochilie.
Aş fi vrut să fiu simplu ca apa
şi asemenea ei curgător să pot
susura liniştit printre atâtea
pietre rotunjite de iubire
adânc m-aş fi vrut ca un codru
de paltin spre seară să foşnesc
împăcat în labirintul de strigăte.
Adio cerneală a sângelui meu
în tine înotam fericit ca delfinii
ce-aduc în lumină rubine de preţ
sub privirile admirative ale
turiştilor de ocazie.
Iarna aceasta fu chiar primăvara
înfrunzirilor mele!
Vă trimit acest curcubeu troienit
îmbrăţişând orizontul cu mâini
inocente mai multă iubire
moarte mai puţină.
Ţie străine îţi dăruiesc prima
dimineaţă în care am plâns
cu tâmpla pe umărul tău.
Acum ascult marea foşnind
în întuneric gigantică arhivă de
lacrimi acum ca pictorii ologi
ce pipăie lumina cu penelul
în dinţi doar în vis te ating
cuvintele mele doar în Uitare.

geo vasile

Încredințarea vieții în cartea Reginei

În iconomia cărților lui Adrian Popescu (n. 1947, Cluj-Napoca, multipremiant al Uniunii Scriitorilor, al Academiei Române, al unor saloane, reviste și festivaluri de poezie, redactor-șef al revistei „Steaua” din 1990, membru al PEN-Clubului Român), recenta culegere **Drumul strâmt** (Editura Dacia, 2001, 86 p., Colecția Poezii Clujului) are valoarea unui glissando biografic și semnal de încetinire a motoarelor, înaintarea în vârstă fiind un bun prilej de opțiune între hedonism și stoicism, între exaltarea *nemuritorului*, senzuală și sfidătoare, și reculegerca imnică „de a fi un îns anonim, departe de iluzia celor puternici”. Metafora este tensionată, amplă ca o rețea alegorică din care se conturează, implacabilă, cursa finală: „Sunt seri când din toate nu rămâne decât liniștea ca o/ prevestire/ a morții, sau a somnului, când străzile pe care te-ai plimbat, la Roma sau/ la Lisabona răsună iar ca niște geamuri, în care/ degetele ploilor/ bat ritmul metropolei seri când cele depărtate se apropie/ mirabil și/ citadin anonim, contempli pădurea de turlle și zgârie nori./ latifundiar al norilor și al smogului, ca peștele care din apă/ vede chila vasului și nu/ simte plasa cu ochiuri mărunte, care îl va răsturna pe puntea murdară/ de sângele celorlalți pești, oglinzi care se întunecă./ ochii-s bulbucați și gura spasmodic deschisă, trage-n plămâni/ aerul unui alt tărâm, ultimul”.

Și totuși, *drumul strâmt* este nu atât echivalentul unor anume anxietăți și ultimatumuri, cât o extenuantă cursă cu obstacole spre cotele irespirabile, cerești ale poeziei (*per angusta ad augusta*): „Alege drumul strâmt, poteca dură, spinul./ simți așchia în carne cum îți împunge șoldul?/ Îmbracă-te-n miresme cum se desfată crinul/ și pasărea ce simte în zori de zi imboldul/ să fie și să cânte”.

Sub acest imperativ (reflex) de a fi o pasăre cântătoare, învățatul poet echinoxist nu ezită să bată la porțile postmodernismului, latinizând în limba română întreaga poezie a lumii, de la Vergilius la Seferis, de la dolcestilnoviști la baladiști, de la Villon, la Blaga și Doinaș, de la Claudel la Montale: „Amestec arhaic: latină, langue d’oc și volgare din Umbria./ grai în care și eu am cântat măreția/ și moartea făpturilor./ ce se duc, în mijlocul vieții./ spre un nevăzut Purgatoriu.../ De unde ne vine doar zveztul aspru al cicalor”.

Neîncetat *pas de deux* pe fundalul unei învăluitoare regii muzicale, a jubilației goliardiace cu rugăciunea marianică, textele acestui poet cu nume de împărat și

presentimentul Învierii, reabilitează prozodia clasică, rima perfectă, învăluidu-le în tandră, ludică ironie epigonică: „Am fost și eu în tinerețe/ un frate bun al lui Villon./ crescut cu predici și povețe./ duminicile sub amvon./ dar luni, lungi drumuri și ospete/ strigau ca să le țin ison./ sărac, dar cu priviri semețe/ porneau spre noul Babilon./ Cleric vagant și derbedeu/ cu Corso și cu Ferlinghetti/ plătit cu vin și cu spaghetti./ eu până-n patruzeci, cu greu/ butoiul plin și ochii fetei/ îi părăseam, patron pe Odiseu/ l-avem, un arhistaroste al cetii./ Acum, de mă strigă: «Adrian»/ Mă-ntorc și văd în jur bătrânii/ cu care petreceam, în care an?/ Iubitelor li-s veștezi sănii./ și-s mari copiii lor. Sub ce castan./ am stat, sub murmurul fântânii?/ Autostrăzi trec azi prin lan/ unde-ascultam foșnirea pâinii./ Parcă eram în vremea lui Villon./ Luteția mea-i Clujul studenției./ mai simți un gust de antic anison/ când te trezești în brațele soției./ pe care o duceam, cu dulce zvon./ în crama cu himelele Tăriei./ scolastic dezbatând, cu doctul

lecturi

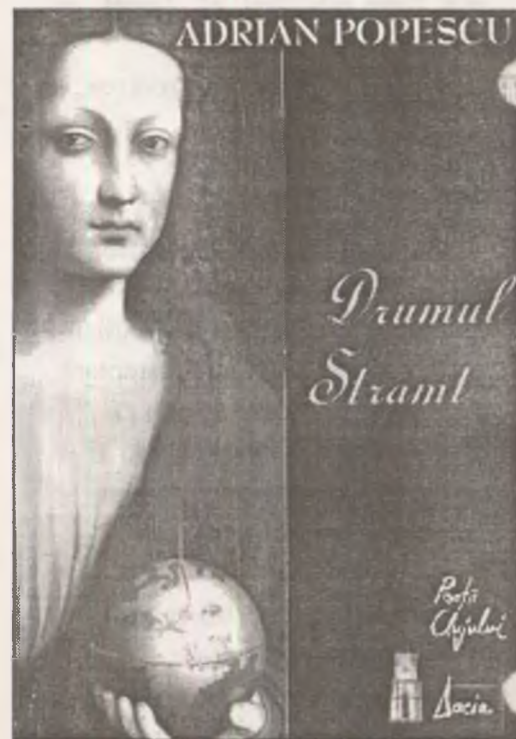
ton/ pe Abelard și Toma «Summa teologiei»? (...)/ Trec Alpii cum aș trece, Bătrânețe./ spre țara ta, dar fără clare vize./ prin vama cucului și prin fânețe./ un semiclandestin fără devize./ rostindu-și rima la Înalte Fețe./ un hippi drumoman, fără valize./ ce nu vrea cuminenția s-o-nvețe./ frate mezin al celui ce Diata scrisse./ Isuse pentru mine știu că sângeri/ Ca pentru om ce-și risipește viața/ dar nu mă număra printre pierduții îngeri/ rouă de foc îmi scaldă viața/ ajută-mă Fecioară, ajută Dimineața!”

Rafinament eufonic (mustind de aluzii livrești), ridicat la puterea ideii iluminante, roluri de compoziție și efecte de ludotecă ale unui har inequizabil ce include genetic religiozitatea meditației, iată tot atâtea performanțe ale **Drumului strâmt** și ale poetului Adrian Popescu, acest magistrul al secvențelor memorabile, ale scenelor exemplare, al peisajelor sufletești și spațiilor electivă, nu lipsite de alonjă metafizică.

Răsăritean în Occidentul geografic și bibliografic, poetul se teleportează de pe a sa terasă transilvană într-un du-te vino pe indefectibilă direcție a poeziei, într-o aură ironic-amară, inexorabil și totodată catifelat, polifonic, făcând recurs la o voluptuoasă, secretă semantică, ca de pildă, în această sinteză conotativ-denotativă, metaforă și epică batesimală totodată, despre noul născut în zodia gemenilor: „Aici în-

cepe vara și frunzele sunt crude/ brândușele în rouă par pietre de olmaz/ tiparul tău învață-l și ieși cu aripi ude/ scânteii și diamante s-au cuibărit sub brazi/ și țes iar în albastru suveici de rândunică./ de noi cu pielea aspră și riduri pe obraz/ nu te feri, privește, de noi nu-ți fie frică./ tu nouă luni de iarnă ai stat ca în grânar./ se-apropie și clipa, iar gemenii sunt semnul./ lumina lumii crește./ pe creștet ploaia-i dar”.

În ritmuri alerte, lapidare or în ample ritmate versete savante secvențe proniatoare, Adrian Popescu își revizitează propria poezie, dar și întinsele lecturi, reverberând momentele privilegiate ale vieții, ale prietenilor (Nicolae Balotă) și morților (Ioan Alexandru, Wolf von Aichelburg, Celan), dând glas speranței și proiectelor poetului creștin printr-o infailibilă dicțiune ecumenică: „Așa va fi cum sper? Voi trece prin/ Tunel, spre Tronul său. El judecă din milă/ și rugăciunile m-or propulsa. Amin./ De-a Domnul să fiu scris și eu în filă./ În

Cartea Vieții-i numele meu mic?/ Sper din rărunchi să fie înscris la fapte/ ce-ntrec păcatul greu, sau de nimic.../ Vin către Tine, Tată, pe Căile de Lapte”. Dincolo de voluptăți prozodice și magistrale acorduri polifonice, mereu acoperite de emoție și idee poetică, Adrian Popescu își propune și atinge cel mai de sus reper al raportării poetului la instanța spirituală supremă, cel al încredințării vieții Maicii preacurate, Regina Ancilla Dei, sinonim al Ecclesiei intercesoare a Logosului Învierii din pulberea istoriei, în Cartea Vieții și a Poeziei universale: „Pe un gard în preajma unci grădini o albină, prima din an./ dezmoștindu-se, ezitând; scuturându-și aripile, încă fragile./ Cuvântul îl așteptăm să ne elibereze din celulele trupului vechi./ Conduși de Regină, de Ancilla Dei, de Matca Universală./ zborul nostru nimeni nu-l va putea opri, grăbit, implacabil./ un aur, un vis glorios, o pulbere deasupra pământului”.

gheorghe grigurcu:

„N-am fost întrebat până acum care sunt antimodelele mele.“

Spiridon Popescu: Stimate domnule Gheorghe Grigurcu, aş dori ca interviul nostru să dezbateze cu o întrebare care nu v-a mai fost pusă în cadrul nici unui interviu. Care credeţi că ar fi acea întrebare?

Gheorghe Grigurcu: Am fost întrebat nu o dată care sunt modelele mele, dar niciodată care sunt antimodelele mele.

S.P.: Ce aţi răspunde la ea?

G.G.: Mă gândesc acum la două tipuri de comentator de literatură. Primul, cel oportunistic şi arivist, pe deasupra plin de morgă, nedispus a dialoga, practicând de pe culmile ascensiunii sale administrativ-sociale excomunicarea şi insulta. Exegeţii de acest fel se teme ca de foc de analiza textelor inconvenabile pe care o înlocuieşte cu etichetarea insolentă, încearcă a-şi disimula penuria sau, prea adesea, absenţa totală a contraargumentelor prin invocarea, cu ochii sacerdotal ridicaţi spre cer, a marilor principii: creaţia, valoarea, etica, patriotismul etc. În calitate sa, specifică, de paznic al templeului valorilor oficializate, acceptă revizuirile doar formal, fiind, *de facto*, un înverşunat adversar al lor, deoarece îi convine stagnarea, perpetuarea unor judecăţi şi clasamente vechi care-l avantajează. Personajul se dovedeşte a fi un conservator bine remunerat precum toţi culturalii ce au grijă a se afla mereu în graţiile puterii, dar vrea să joace pe mai multe cărţi decodată, cutezând a afecta şi un lovinescianism ce i se potriveşte ca nuca-n perete (el, vânătorul de situaţii universitare şi academice, râvnind a se orna şi cu trăsăturile de caracter ale marelui predecesor interbelic, care, după cum bine se cunoaşte, pentru că n-a recurs la compromisuri, s-a văzut marginalizat o viaţă întreagă, respins de Universitate, de Academie, de mediile politice!). Al doilea antimodel îl reprezintă pentru mine figura cercetătorului prezumţios „ştiinţific“, gata a adăuga milioane de date, nutriind un vis al „sintezei“ ultime, al „enciclopedismului“ absolut, pe un fond puţin prielnic receptivităţii literaturii. Vasta-i activitate se bizuie pe o ciudată inadecvare a trăsăturilor personalităţii sale pozitiviste la obiectul studiului. De unde un război declarat mitului, transcendenţei, metaforei, stilului, adică inalineabilele componente ale creaţiei dintotdeauna. O frigiditate a percepţiei estetice se răzbuună prin schemele teoretice restrictive, la antipodul proclamatelor intenţii de sinteză, de globalizare în materie. Paradoxal, tocmai această utopie uricşească îi scoate în evidenţă limitele structurale, nu doar redusă sensibilitate la estetic, ci şi tendinţa de despiritualizare a culturii, ceea ce echivalează cu o tratare a sa unilaterală, dramatic nesatisfăcătoare. Pornind de la respingerea impresionismului şi eseului, a „divagaţiei“ şi „literaturii“, ajunge la refuzul esenţelor

şi mijloacelor creaţiei înseşi, la nesocotirea orizontului său spiritual, care, fireşte, nu se pot raţionaliza integral, nu-şi pot pierde misterul, chiar sub tirul concepţiei iluministe, repuse în funcţiune, ca o artilerie grea purtând rugina altui veac.

S.P.: Dar modelele (şi antimodelele!) dumneavoastră în poezie?

G.G.: Spre deosebire de cele din domeniul criticii, modelele poetului se cuvin a fi cât mai discrete, mistuite în penumbrele elaborării proprii. Având un coeficient social mai redus decât comentariul închinat literaturii (altora!), producţia lirică, acel „suflet manifestat în individualitatea activă“, cum o definea Novalis, se cade a se feri de o încadrare vădită în tiparele date, sub riscul risipirii individualităţii sale decisive (normal, când e cazul unei asemenea individualităţi!). Iar antimodelele poeziei se găsesc azi pe toate drumurile potopite de inflaţia scrierii ce se vrea lirică, poate - ştiu eu? - ca o compensaţie la enorma presiune exercitată de ideologia totalitară care condamnă conştiinţa individului la refulare şi falsificare...

S.P.: Spuneţi într-un poem: „Poezii provinciale/ nişte guzгани/ prin subsolurile poeziei“. Cum detectaţi dumneavoastră un poet provincial: după locul în care trăieşte (dacă-i așa, și dumneavoastră sunteți un poet provincial) sau după poezia pe care o scrie? Capitala, după opinia dumneavoastră, are numai poeți „capitali“?

G.G.: Termenul provincial, recunosc, e unul foarte sensibil, aidoma unui material gata a se aprinde în orice moment de neatenție. Îl putem utiliza, totuși, într-o diversitate de nuanțe, unele din ele neexcluzând vrednicia, eminența, chiar geniul. Ce-au fost oare, priviți dintr-un anume unghi, care și-ar alina poate aprehensiunea, Blaga, Sadoveanu, Bacovia, I.D. Sârbu decât iluștri „provinciali“? Cât privește poziția că poeții care ar locui în afara capitalei ar fi neapărat provinciali (la modul peiorativ), iar cei domiciliați în București ar fi neapărat „capitali“, am impresia că ea se poate spulbera prea ușor ca să mai necesite o demonstrație. Rămâne versul meu pe care-l citezi. Te asigur că acesta nu cuprinde o discriminare. Locuitor al Amarului Târg, mă înscriu pe mine însumi, dacă-ți face plăcere, în rândul acestor blânzi „guzгани“ hărăziți a băntui subsolurile Poeziei mai mult sau mai puțin prozaice ca și pe cele ale Existenței mai mult sau mai puțin poetice la care avem acces. Ca iubitor de animale, socotesc că le pot pricepe delicatetea și tristețea...

S.P.: În cărțile dumneavoastră mai de început am găsit două lucruri care m-au nedumerit: poezia *Frunzele din volumul Un trandafir învață matematica* este dedicată „co-

muniștilor din ilegalitate“, iar volumul de critică *Teritoriul liric* se deschide cu temeneaua: „Lui Al. Andrițoiu“. Știm, din cărțile ulterioare, că nu i-ați avut la inimă nici pe comuniști, nici pe Alexandru Andrițoiu. Explicați-ne, deci, de unde până unde aceste dedicații?

G.G.: Când am prezentat volumul meu de debut, *Un trandafir învață matematica*, editura mi-a cerut, prin vocea unui redactor ce urma să aibă o ascensiune de tristă notorietate, să introduc „un element politic“. Singura concesie pe care am făcut-o o reprezintă dedicația ce și-a atras atenția: „Comuniștilor din ilegalitate“, pusă deasupra unui text de altminteri ambiguu, departe de-a fi propagandistic și care m-a scutit de a vorbi despre comuniștii aflați la putere. Să recunoaștem, că, spre deosebire de ultimii, măcar unii din „ilegaliști“ aveau o doză de idealitate. Dedicatia sau „temeneaua“, cum îi zici pitoresc dumneata, către Al. Andrițoiu își are, de asemenea, o explicație pe care mă bucur că am prilejul s-o dau aici. Alexandru Andrițoiu a făcut pentru mine un lucru extraordinar. Angajându-mă, în 1965, ca redactor al proaspăt reînființatei reviste „Familia“, mi-a deschis drumul în literatură. Mă aflam atunci într-o perioadă grea, în care, după ce mă văzusem „demascată“ drept „idealist“, „mistic“, „critic de salon“ (burghez!), nici o revistă nu mă mai publica de ani de zile, lipsit de orice speranță, încredințat că până la sfârșitul zilelor mele voi rămâne un dascăl necăjit, refuzat de presă și cu atât mai vărtos de edituri. Gestul său a fost providențial. Nici până atunci, nici după aceea, nimeni nu a făcut pentru mine ceva asemănător. *Mutatis mutandis*, aş putea afirma că poetul orădean a jucat în viața mea, până la un punct, un rol similar cu cel pe care l-a jucat George Ivașcu în viața lui Nicolae Manolescu. Chiar dacă, în 1974, a acceptat fără crâcnire scoaterea mea samavolnică din redacție (începuse, după tezele din iulie, o nouă strângere a șurubului ideologic), luând cu o mână, aş putea zice, ceea ce mi-a dat cu cicalaltă, n-a mai fost în măsură a retrage în totalitate darul făcut inițial: putința unui statut de scriitor. În perspectivă, Binele prevaleta asupra Răului. Desigur, Al. Andrițoiu a fost un autor și un om cu păcate grele, însă nu putem a nu-i recunoaște două merite: cel de poet autentic (oricând se poate alcătui o antologie cu pagini durabile din lirica sa) și cel de fondator al unuia din periodicele culturale cele mai însemnate ale anilor '60-'80, mensualul „Familia“, în jurul căruia a avut inteligența de-a aduna nume precum Nicolae Balotă, Ovidiu Cotruș, Radu Enescu (în cali-

(continuare în pagina 12)

tate de redactori), Șt. Aug. Doinaș, I. Negoieșcu, Cornel Regman (în calitate de colaboratori). Azi, când nu mai e în viață, aș dori, eu, „demolatorul” înrăit, „negativistul” plin de furoare, să relev, nădăjduiesc că *sine ira et studio*, trăsăturile pozitive ale contradictoriului, câteodată până la consternare, poet-boem care a fost Andrițoiu. Mă bucur că aprecierile mele se pot corobora cu recunoașteri, într-un duh la fel de obiectiv, din posteritatea acestuia, semnate de Doinaș și Balotă.

S.P.: Ați devenit de curând „Cetățean de onoare” al „Amarului Târg”. Drept să vă spun, eu, care cunosc destul de bine aroganța și impertinența cu care v-au întâmpinat ani de-a rândul cârmuitorii gorjeni, mă așteptam să refuzați acest titlu. Ce v-a determinat să n-o faceți: bunul-simț care vă caracterizează sau constatarea că „Amarul Târg” a început de la o vreme să se mai „îndulcească”?

G.G.: Nu sunt vindicativ. Sper că acest fapt rezultă și din spusele de mai sus referitoare la Al. Andrițoiu. Cred în șansa oamenilor de a-și corija greșelile, de-a se ameliora și încerc o reală satisfacție de câte ori constat că semenii noștri au apucat-o pe calea îndreptării. Aceasta în general. În cazul în speță, titlul de „Cetățean de onoare” al Târgu Jiului mi-a fost acordat de alți oameni decât cei ce m-au ignorat ori sfidat și care, într-adevăr, „au dat tonul” multă vreme în toposul exilului meu intern. Și îți mai pot mărturisii un lucru. Titlul a cărui acceptare nu mi se pare, după o viețuire de aproape un sfert de veac în urbea în cauză, chiar o impostură, are și o latură așa-zicând practică. E un fel de baston cu care mă pot apăra mai ușor împotriva unor abuzuri mai mari sau mai mici, în acest mediu ce mi-a conferit o mică „autoritate” prin derivație...

S.P.: După câte știu sunteți și „Cetățean de onoare” al orașului Târgu Cărbunești. Cum comentați acest titlu?

G.G.: Am dobândit titlul în cauză în anul 2000, o dată cu atribuirea Premiului Național „Tudor Arghezi”, în localitatea de obârșie a familiei autorului *Cuvintelor potrivite*. Deși cuprinde termenul de „onoare”, această distincție n-a fost însoțită și de... onoarea primarului din Târgu Cărbunești, și la ceasul actual în funcție, întrucât domnia sa nu și-a respectat promisiunea, făcută solemn în public și reiterată în anul următor, aceea de-a fi eu în proprietărit cu un loc de casă în orașelul pe care-l păstorește. Gratuitatea „onoarei” ce nu mi-a îngăduit a deveni „apropitar”...

S.P.: Când scrieți despre o carte aveți în vedere doar valoarea ei sau țineți cont și de

relațiile dumneavoastră cu autorul? Ați putea lăuda o carte valoroasă dacă autorul ei v-ar fi otrăvit câinele la care țineți atât de mult sau v-ar fi furat femeia iubită?

G.G.: Încerc, mă străduiesc, fac tot posibilul să fiu cât mai nepărtinitor, dar, vai, judecățile literare nu sunt în funcție de acel mecanism mort care e cântarul, ci de conștiința noastră care se impregnează de informații afective, de impresii general-umane. Nu vreau să-ți dau un răspuns decorativ, ci unul sincer. Pentru mine, în postură de critic (presupun că și pentru alți critici), o operă e produsul unei ființe care, pe de o parte (în partea, pentru noi, esențială) se răsfrânge în acea operă, pe de alta ne oferă o anume imagine, nu neapărat extraliterară, ci într-o zonă de interpenetrări între creație și viața unui mediu, a unei epoci, care și spune și ea cuvântul. De aceea autorii prea chivernisiți ori adaptați cu prea multă iscusință, ca să nu mai vorbim de cei ce au plătit tribut conjuncturilor nedemne, nu sunt priviți cu simpatie... Să nu (melo)dramatizăm însă. N-am ajuns și nu cred să ajung vreodată în oribilele situații limită pe care ți le imaginezi. Dar dacă totuși m-aș confrunta cu una din ele, cred că aș avea puterea de-a le trata elementele: operele cu operele și oamenii cu oamenii.

S.P.: Ce părere aveți despre găștile literare? Ați făcut vreodată parte dintr-o asemenea gașcă?

G.G.: Consider găștile literare drept ceva urât, ca și cuvântul ce le desemnează. N-am făcut parte niciodată din asemenea formațiuni și am suportat unele consecințe.

S.P.: Cum vedeți felul în care sunt decernate premiile Uniunii Scriitorilor? Credeți că în desemnarea lor se are în vedere doar criteriul valoric sau, dimpotrivă, acesta este lăsat la urmă?

G.G.: Ca recent beneficiar al Premiului pentru *Opera Omnia* al Uniunii Scriitorilor, mă pui, dragă Spiridon Popescu, într-o postură delicată. Îmi voi exprima totuși impresia că Uniunea noastră n-a acordat, măcar în ultimii ani, premii nemeritate, cu toate că alegerea cărților e dificilă dată fiind materia abundentă supusă în principiu jurizării. Opinia lui Ion Simuț, reluată în mai multe rânduri, potrivit căreia s-ar fi instaurat în viața noastră literară un fel de „domnie” ilegitimă a poeziei, gen minor, depășit, nereprezentativ, în favoarea altora mai reprezentative, mi se pare de domeniul fanteziei, a unei fantezii săcătoare, drept care voi încerca a-i oferi, în alt cadru, o replică analitică, într-o manieră total diferită, oricum, de expedierile infamant-telegrafice la E. Simion! E o năstrușnicie această ierarhizare a genurilor (tiparelor literare) în abstracțiunea lor, care l-ar putea eventual bucura pe domnul Adrian Marino!

S.P.: Cum comentați faptul că, până-n prezent, nu ați scris în revistele de cultură la care colaborați despre nici un scriitor gorjean? Considerați că în Gorj nu există la ora actuală nici un scriitor demn de atenția dumneavoastră? Nu vă e teamă că s-ar putea să greșiți cum a greșit Călinescu când

l-a etichetat pe Bacovia „poet minor”?

G.G.: Reflectez adesea la împrejurarea că există în România un număr colosal de poeți (de ordinul a multor mii) și oricât m-aș sili, mi-ar fi cu neputință a scrie decât despre un procent mic dintre ei. Primesc aproape zilnic cărți de versuri din toate colțurile țării, unele onorabile, semnate de necunoscuți ori de nume care-ți ajung la conștiință doar ca o slabă adiere, cărți ce îmi sporesc regretul că n-am ce puțin două mâini drepte și că ziua nu e măcar de două ori mai lungă. Nu-i exclud, însă nici nu i-aș putea favoriza pe poeții gorjeni (despre câțiva, de altminteri, m-am ocupat într-un fel sau altul). *A propos* de Bacovia: nu cred că în Gorj a apărut un nou Bacovia. Bardul *Plumbului* a fost un fenomen unic în România veacului al XX-lea și am fi norocoși dacă România veacului al XXI-lea ar mai zămisli un poet de aceeași talie.

S.P.: În „Convorbiri literare” din aprilie 2002, domnul Cassian Maria Spiridon îi propune „apoliticului” Eugen Simion să-și reia cronică literară în paginile acestei reviste. Dacă „apoliticul” va da curs invitației, ce veți face? Veți semna în continuare alături de domnia sa ori vă veți întrerupe colaborarea la „Convorbiri”?

G.G.: Sunt pentru pluralismul opiniilor. Nu văd de ce m-aș retrage de la „Convorbiri literare”, chiar dacă periodicul ieșean l-ar publica în chip curent pe „apoliticul” domn E. Simion atât de prosper aranjat în pârgii politice, cu condiția bineînțeleș să-mi publice întocmai propriile texte. Mai mult: n-aș avea nimic împotriva să-l public pe prezidentul în exercițiu al Academiei Române în „Columna”, dacă mi-ar oferi vreun text, cu toate că „democrat” cum îl știm, mai curând s-ar răsturna lumea decât să-mi propună vreodată domnia sa să public în „Caiete critice”. E la mijloc, ia aminte, deosebirea dintre un „democrat” spumegător de exclusivism și un „demolator” tolerant. Jocurile oximoronice ale literaturii și sorții sunt imprevizibile.

S.P.: Aveți vreun vis neîmplinit? Numiți unul singur!

G.G.: Mi-e greu să răspund, întrucât, după cum știi, sunt un răsfățat al visurilor împlinite. Viața a avut grijă de asta! Totuși, scormonind în regiunea veșnic nesatisfăcută, ambițioasă, sufletului, încerc să-ți dau satisfacție. Emit între două răspunsuri. Visez să am în biblioteca mea *Dicționarul enciclopedic ilustrat Cartea Românească* al lui I.A. Candrea și Gh. Adamescu (1931), care m-a fascinat în copilărie. Și mai visez că va sosi ziua în care domnul E. Simion cel „Apolitic” (așa cum spunem Mircea cel Bătrân sau Ștefan cel Mare!) se va decide a răspunde punctual la comentariile mele care-i produc o stare colerică, să opună argumentelor de care fac uz argumentele domniei sale contrare, încetând a mă mai injuria pur și simplu. Adică momentul în care va avea demnitatea nu doar academică de-a se opune în chip bărbătesc, convingător fie și unui marginal neînsemnat precum îl vede pe cel cu care stai de vorbă.

S.P.: Ce mesaj ați dori să transmiteți tinerilor critici?

G.G.: În ultimii câțiva ani au răsărit în publicistica noastră un șir de tineri bine școliți și cu scriitură ageră, din care e de nădăjduit că unii vor persevera continuând cu destoinicie ceea ce au înfăptuit înaintașii lor. Cred că, pentru a-și câștiga autoritatea în afara căreia în domeniul nostru nimic nu e, se impune ca ei să aibă o bună orientare în câmpul conștiinței literare, să țină seama de problemele și tensiunile

Plasat în dreptul unei statui, Gheorghe Grigurcu vizează la una asemănătoare...

maiore ale acesteia, de confruntările în raport cu care se cuvine a avea opțiuni cu sarcină deopotrivă estetică și etică. Să nu se rușineze în orice caz, așa cum e la modă acum, de criteriul etic, indisociabil de cel estetic, fie ca și o modalitate de identificare a lui (să nu uităm că Paul Valéry definea etica drept „știința valorii expresiei”). O simplă zbuengială polemică, o agitație hormonală nu spun prea mult. Ciupind pe ici pe colo, mișcându-se în zig-zag, făcând mici salturi într-un spațiu presupus al nimănui, cu o ușoară beție a independenței, mă tem că nu vor progresa. Înainte de a-și desfășura propriul discurs e nevoie ca proaspeții exegeți să se hotărăască asupra prezentului, să-și precizeze punctul așa-zicând istoric de unde ar putea porni propria lor evoluție. Fără a-și asuma răspunderea propriilor opțiuni care nu pot fi capricioase ori „scăldate” (gen „nu-mi place încrâncenarea”, „îi detest pe procurori” etc., deși așa fi ferm democratic, *ergo* anticomunist) nu pot depăși un statut provizoriu, neconvigător. Trebuie să se hotărăască, oricât de ingenioase ori grațioase ar fi piruetele ezitării, de partea cui sunt... Și orice s-ar spune nu e în favoarea lor subordonarea mai mult ori mai puțin (de regulă mai mult!) interesată față de protectorii influenți. Dacă nu vor poseda vocea lor personală, mărgininându-se a fi ecoul alteia, vor fi condamnați la un etern minorat și foarte probabil la uitare. Dependența față de criticii „cu situa- e”, mai bine-zis cu putere de decizie, dispensatori de privilegii în direcția carierei, nu rămâne până la urmă nesancționată. Alonja criticului-vasal, copiind-o pe cea a maestrului, necutezând a o depăși nici cu un centimetru, e menită a se pierde în spațiul vital al acestuia. Un exemplu deja suficient de pregnant îl constituie Purtătorul de servietă al domnului E. Simion, ale cărui obediente strădăni mă amuză, făcându-mă să mă gândesc la așa-zisa Republică Turcească a Ciprului de Nord, recunoscută de un singur stat și anume de către Turcia, în orbita fatală a căreia s-a înscris...

S.P.: Nu fără legătură cu cele de mai sus, vă rog să formulați câteva aprecieri asupra revistei „Caiete critice“.

G.G.: Nu mă surprinde faptul că am devenit o țintă predilectă a atacurilor revistei „Caiete critice”, ale cărei numere de multe ori, în sihăstria mea... bibliografică, nu le am la îndemână. Însă nr.1-2/2002 al publicației conduse de domnul E. Simion și care se deschide, natural, nu doar cu o contribuție a domniei sale, ci cu un compact encomiu închinat ultracentralei domniei sale persoane, îmi îngăduie a-mi consolida o părere având un grad de generalitate. Ea e „recuperatoare”, în sensul că se bizuie pe condeiele unor exponenți de diverse ranguri ai propagandei susținute în favoarea regimului comunist și a cultului consacrat lui Nicolae Ceaușescu, pe de o parte (de la veteranii Mihnea Gheorghiu și Ion Ianoși la „tinerii” Florin Costinescu și Paul Dugneanu), iar pe de alta, pe cățiva „juni corupți” în variantă postdecembristă, ale căror nume, poate spre binele lor, nici nu merită transcris. Goarna postideologică a sunat și i-a regrupat. Asta spune ceva cu privire la orientare în spațiul cultural-moral a „Caietelor”, atât de pedant-fălos subintitulate „Revistă publicată de Grupul interdisciplinar de reflecție sub egida Academiei Române”, nu către Soare-Răsare ca odioasă, ci către, *helas*, amurgul unei lumi și al unei mentalități care, explicabil, se reciclează pentru a fi - nu-i așa? - refolosibilă. Filosofia aceasta bățos-crepusculară e slujită cu vigoare de un instrument de expresie adecvat, pe care nu l-am putea denumi altfel decât dulcele stil huliganic. E marca de fabricație sugestivă la culme a revistei cu pricina, în care mă văd calificat nu doar (încă de bine-de rău în registru literar) ca un „Dandanache al criticii noastre”,

ci și (în registrul abisalității maidanului „apolitic”) ca un „auroloc al culturii”. Chiar așa: „un auroloc al culturii”. Discursul-etalon al României Mari e în proximitate apropiere.

S.P.: Vă revoltați, așadar, periodicul „apolitic“?

G.G.: Există forme de degradare atât de întristătoare, încât nici nu te mai poți revolta. Simțământul meu față de „Caiete critice” e unul de compătimire.

S.P.: Ați polemizat cu domnul Alexandru George, cu care, după cum s-a spus adesea, înfățișați destule puncte comune. Sunteți... supărat pe domnia sa?

G.G.: Cătuși de puțin! Atitudinea mea de fond față de domnul Alexandru George e una de admirație. Controversele cu domnia sa au avut un caracter circumstanțial, greu de înțeles, poate, din partea unor autori vanitoși, cu o mentalitate dogmatică, ce se vor aplaudați pentru exercițiile lor pe trapezul carierismului briant, exprimând în schimb un climat de normalitate, în care diferențierea opiniilor și reacțiile nuanțate sunt un fenomen curent. Așa cum a fost climatul interbelicului. După cum am subliniat și altădată, autorul **Semnelor și reperelor** ilustrează o punte prețioasă între epoci. Format în bună parte (presupunem că a fost un precece!) înainte de erupția comunismului, care, din 1948, a strangulat în România orice formă de conștiință liberă, domnul Alexandru George nu e doar un scriitor fermecător prin talent și resurse culturale, aducând între noi o penetrantă undă de parfum al trecutului, ci și un om îndeobște cu opinii de bun-simț, exprimate cu o franchețe casantă, azi din ce în ce mai rară. Din care motiv îl resimțim ca pe un punct de reper al conștiinței intelectuale netranzaționale, pe care se cuvine a o proteja precum o specie biologică amenințată. Desigur, nu putem fi integral de acord cu tot ce afirmă în toate ocaziile nici măcar un scriitor pe care ne place a-l citi, în paginile cărui ne regăsim frecvent. Însă unduța firească a momentelor de apreciere și rezervă nu alcătuiește decât indicele unui spațiu de libertate, ale cărui condiții, răsfrângându-se obiectiv în activitatea domniei sale, sperăm că domnul Alexandru George le acceptă și subiectiv. Cel puțin din parte-mi, în raporturile cu domnia sa, termenul „supărare” e unul neavenit. În egală măsură, admirația noastră se îndreaptă și către un scriitor și cărturar din aceeași familie de spirite, pregnant evocatoare a ceea ce a fost ca și a ceea ce n-a fost să fie: Barbu Cioculescu.

S.P.: De câțiva timp sunteți directorul unei reviste de cultură, „Columna”, finanțată de Primăria orașului Târgu Jiu. Cum vedeți, din punct de vedere financiar, viitorul acestei reviste?

G.G.: Satisfacția apariției primului număr al „Columnei”, care a recoltat aprecierile favorabile ale celor mai însemnate reviste și ziare ale țării, a fost și este umbră de dificultăți de care ne-am lovit. A avut loc o naștere grea. Lipsa de fonduri ca și o sumă de hățișuri administrative pe care nu le prevedeam, ne-au făcut ca numai așteptarea în tipografie a numărului încheiat să dureze trei luni. Tot din lipsă de bani am amânat apariția numărului 2 aproape un an (acum acesta e, la rândul său, terminat, aflându-se în pragul tiparului), răstimp în care ar fi fost normal să mai realizăm, în ritmul trimestrial propus, trei numere. Nu știu exact ce vom face mai departe, deși avem un presentiment al supraieșurii! Din suma pe care am cerut-o, vara trecută, autoritățile municipale ce ne-au promis a ne finanța, ni s-a aprobat mai puțin de jumătate (fără a se ține seama

de devalorizarea leului, intervenită între timp). Sponsorizările la care suntem îndemnați părintește a apela, vin foarte anevoie, sportul, de pildă, alcătuit pentru cei cu dare de mână un teren infinit mai atractiv. Un aspect extrem de neplăcut al activității în cauză în care ne-am angajat cu elan, dornici de-a oferi meleagului gorjean o revistă de rază națională, cu prestigioase colaborări din țară ca și de peste hotare, îl constituie faptul că n-am primit nici un leu pentru munca depusă la numărul unu. A fost plătită doar tipografia. Prestația scriitorilor, ca și cea a redactorilor au rămas neonorate. Totuși n-am tăiat frunză la câini, ci am muncit și ne-am zbatut în niște condiții departe de-a fi trandafirii. Ne întrebăm: oare o echipă de instalatori sau de constructori care a lucrat într-un loc pe ochi frumoși, ar mai executa în acel loc alte lucrări? În cazul în care s-ar găsi o atare echipă, am fi gata să renunțăm la ceea ce suntem încredințați că e dreptul nostru legitim. Dar numai atunci!

S.P.: De ce n-ați scris până acum nimic despre un volum foarte mediatizat și anume *Omul recent* al lui H.R.-Patapievici?

G.G.: Orice speculații sunt de prisos, atâta vreme cât n-am avut bani să-l cumpăr.

S.P.: Ce ne puteți spune, bineînțeles, pe scurt, căci altminteri subiectul e mult încăpător, despre situația actuală a culturii românești?

G.G.: Încerc sentimentul că domnul Octavian Paler s-a rostit în esență, spunând în fața „înaltei conduceri de stat și de partid” ceea ce știm cu toții: „Am sperat venind aici că inițiativa acestui Forum Național al Culturii, cu siguranță bine intenționată, va reprezenta prima tresărire de luciditate a autorităților după 12 ani de dispreț politicos față de cultură. Cred că m-am înșelat”. În continuare, autorul **Dialogurilor cordiale** a făcut o comparație cu Congresul Culturii din „epoca de aur”, ținut în aceeași sală a Ateneului Român: „Atunci reverențele față de cultură camuflau teroarea, cele de acum camuflează indiferența. Ca român și ca intelectual n-aș putea să tac, mai ales că primul ministru m-a convins că rădăcina răului se află în politică”. Bineînțeles, într-un anume fel de politică! A daug doar că pentru multe autorități, lucru încercat, ca să zic așa, pe propria-mi piele, în legătură cu revista „Columna”, scriitorii ar fi un soi de duhuri fără trebuințe materiale, a căror strădanie, prin urmare, nu se cuvine a fi plătită, bune doar spre a asigura, la rubrica, atât de agasantă, a culturii, „realizările” lor, ale diriguitorilor, politicianist orientate. Culoarea politică a diriguitorilor în chestiune nu contează, ei dovedind un numitor comun în reacția lor anticulturală. Cât de bine ar fi ca domniile scriitorilor să nu ne mai tulbure siesta cu pretențiilor lor absurde, când avem pe cap atâtea și atâtea treburi serioase, par a ne spune domniile lor, chiar atunci când tac și chiar atunci când ne fac promisiuni nerespectate...

S.P.: Eseul *Bacovia, un antisentimental* se deschide cu o „Notă” care începe așa: „Un autor nu este numai ceea ce este, ci și ceea ce devine”. Ce credeți că veți deveni dumneavoastră, domnule Grigurcu, în următorii cincizeci de ani?

G.G.: Din păcate - am mai spus-o și o repet - nu am darul profeției. Îmi îngădui a mă ralia la cuvintele lui Churchill: „Totdeauna mă feresc de profeții, fiindcă urmez o politică mult mai sănătoasă: să fac profeții după ce evenimentul s-a consumat”. Sototesc că sunt utile și atari profeții, nu-i așa?

A consemnat
Spiridon Popescu

convorbiri incomode

În puzderia de festivaluri și concursuri literare, „Sensul iubirii“ de la Drobeta Turnu-Severin s-a detașat prin calitatea invitațiilor și a premiilor: puține, greu de contestat. Premiul I a fost obținut de o tânără din

Timișoara, despre care nu avem prea multe date biografice; însă i-am reținut versurile. Sperăm că-i va convinge și pe cititorii noștri, după ce a determinat juriul să o prefere pe treapta întâi a podiumului. (Redacția)

debut

Domnișoare

Domnișoarele nefericite scriu poezii
au rochiile înflorate și ciorapi cu firul dus
citesc din suplimentele ziarelor de scandal
aruncă priviri deznădăjduite profesorilor
și se hrănesc cu iaurt de fructe de la barul facultății

domnișoarele nefericite cu rochii înflorate din diftină
visează o dragoste definitivă ca o sentință
se întâlnesc cu băieți de o seamă ce nu știu să le sărute

domnișoare nefericite
e trist dar lumea asta chiar nu seamănă
cu suplimentele literare
tipărite pe hârtie de letea

Nu scriu pentru voi
Farisei ai tiparului
Nu scriu nici măcar pentru mine
O femeie complicată și compilată
Scrișul acesta, vocale și consoane înghesuite
ca într-un triaj
este o prelungire
A unui suflet aflat încă în perioada de creștere

Bolero de ravel

Femeia aceea târându-și dragostea
ca un condamnat crucea
dragostea ei ca o catapeteasmă
dragostea ei ca un mir
dragostea ei ca plumbul

femeia aceea dansând bolero
cu amintiri ce-și țin respirația
cu amintiri ce cad peste ea ca suntele lui ravel
sacadate puternice și roșii

femeia asta cu sufletul ca o cămașă pe dos
târându-și dragostea ca pe un premiu

El și ea

Ce absurde creaturi sunt femeile
cu ochii lor mari și cu inima tot timpul bătând nebunește
cu sufletul atât de aproape de cer
cu pielea străvezie de vezi sângele alergând
ca și căprioarele speriate

ce absurde creaturi sunt femeile
cu tălpile lor abia atingând pământul
ascunzând în spatele generozității tristețea
și dorul după bărbatul care niciodată nu va fi inventat
după bărbatul care niciodată nu va părăsi lutul
după bărbatul pe care nu îl primește
nici măcar imaginația

ce absurde creaturi sunt femeile
cu ochii lor mari
pe retina cărora se oglindește bărbatul pe care îl primește
doar cartea funciară și starea civilă

daniela rațiu

Orașul palpită ca o inimă pregătită pentru transplant
Mașini scrâșnind din table antifonate
Trotuare pudrate și copacii tatuati cu briceagul
Mă iau la întrecere cu poezi premianți
Și iubitele scriitorilor celebri
Mai puțin și în loc de porumbei călători
Cuvinte voluptoase vor zbura aproape de case tăind aerul
Zvâcnind pe lângă urechea-mi
Lovindu-mi omoplații
Hei-hei, am recoltat și eu clorofilă!

Tablou de Gauguin

M-aș putea refugia într-un tablou de Gauguin
cu tahitiene cu sâni ce ies din rame
cu valuri risipindu-se pe nisipul cald
nuci de cocos căzând cu zgomot
risipindu-și laptele printre frunze

aș putea să mă prefac atunci când mă săruți
că sunt chiar în brațele lui gauguin
cel înnebunit de friguri
înnebunit de patima mea mai sălbatică decât
a tahitiencelor cu sâni cât clopotele

m-aș putea refugia într-un tablou de gauguin
dar te-aș lua prizonier cu mine
în Tahiti unde
cocosul alăptează întruna.

Singurătatea e un carnaval
în care nimeni nu aude ce spune celălalt
singurătatea e un nebun în cămașa de forță
bolborosind într-o limbă inventată ad-hoc
singurătatea e un loc vizitat
o grădină zoologică în zi de duminică
plină ochi de oameni baloane și zmee
e un hangar prăfuit
cu avioane cu motoarele aprinse aproape de explozie
cu piloți nevrotici plângând pe pozele iubitelor
furate de camarazii în civil

Vă mai amintiți de filmul **Singurătatea alergătorului de cursă lungă** cu Tom Courtney în rolul principal? Era un film din noul val al cinematografului britanic, care, în anii '60, a corespuns furiei ce se manifestase deja în teatru prin Osborne și ceilalți. De altminteri, filmul și este făcut după o piesă de teatru, dacă nu mă înșel. A fost o peliculă care atunci m-a impresionat foarte mult. Să alergi, să nu te gândești la nimic altceva decât la această necesitate de-a te depărta cât mai mult de ceea ce-ți face rău... Și atunci fugi ca să te refugiezi cât mai departe, cât mai adânc în tine însuși, străbătând un spațiu fizic, dar de fapt acoperind uriașe distanțe ale sufletului tău căruia îi este din ce în ce mai frică și are nevoie de liniște...

Singurătatea autorului, ca să respect titlul acestei rubrici, îmi este cel mai bine sugerată de fuga lui Céline din Franța și dorința sa de-a se refugia undeva în nordul Europei. Trilogia sa: **De la un castel la altul, Nord, Rigot**, scrisă aproape dintr-un suflet, disperat, gâfâit, exprimă foarte bine această fugă fără liman. Lui Céline îi era frică. În același timp îi era scârbă. Avea nevoie să se refugieze. Avea nevoie să scrie. Din această nebulă s-a ivit o literatură în multe locuri ale ei ilizibilă - și este de mirare cum în ul-

Vocația fugii

dan stanca

Conquistei... n-au fost niște bicisnici, din contră, au luptat pentru credința lor, l-au atacat frontal pe Dumnezeu, au pus stăpânire pe cer... pentru a-i intui închipuiți-vă un Fernando Cortes în mijlocul unei geografii invizibile..."

Pagini din acestea sunt multe la Cioran. Ce bine i-a cunoscut pe mistici el, care nu a fost un mistic, ci un sceptic! Dar a fost singur. Toată reușita unui autor este aceea de a-și duce la capăt singurătatea. Să fugi mereu pentru a găsi un refugiu dacă însăși fuga nu este refugiuul căutat!

Mă întreb de multe ori ce o fi simțit Salman Rushdie atunci când a aflat că Iranul fundamentalist l-a condamnat la moarte. I-a fost frică? În mod sigur, dar îi era frică doar pentru această viață sau s-o fi gândit că și după moarte ar putea să-l urmărească verdictul religiei islamice?

De asemenea, mă gândesc la soarta lui Gogol de-a fi fost, așa cum am aflat din unele surse, îngropat de viu. Dum-

trecutul lor colaboraționist, dar pe de altă parte, fugind, având vocația de-a fugi și de-a fi minunați căutători ai refugiuului, voiau în realitate să se îndepărteze cât mai mult de această veșnicie a morții, care li se părea că-i amenință încă din viață.

Este imposibil ca, după ce ai scris niște lucruri *geniale, dar neocrotite*, să nu fii într-un fel foarte aproape de această de temut veșnicie a morții. Dacă o ignori, atunci fii sigur că ea nu te ignoră...

Și, în fond, dacă tot mă plimb acum cum îmi trăsnește prin cap prin aceste grădini ale hârtiei, de ce nu m-aș gândi la destinul atât de fioros al lui Troțki însuși? Adică a fugit din Rusia sovietică, a ajuns la Paris, de acolo s-a refugiat în Mexic, în Yucatan, și nici acolo nu a scăpat de mâna revoluției pe care tocmai el, ca mare comisar al Armatei Roșii, știuse să o antreneze! Iată un exemplu de om care fuge și până la urmă nu scapă de ceea ce îi e sortit. Până la urmă s-ar putea să nu scăpăm chiar de noi înșine!

Sunt jocuri post-moderne cu personajele care-și caută autorul, aceasta, ehe, de la Pirandello citire. Dar dacă până la urmă jocul acesta e chiar realitate în sensul în care fantasmăle ce ne-au bântuit mintea revin mereu asupra noastră?

Este doldora lumea de toate gândurile și fanteziile noastre care, lipsite de resorbție divină, intoxică și ne intoxică? Când poetul spune că cineva ne gândește, cineva ne visează etc., de fapt el ar trebui să spună că ceea ce am gândit sau am visat cândva, tocmai fiindcă nu a putut fi imbarcat într-un vehicul al rugăciunii, tocmai fiindcă nu a putut fi îngropat, așa cum orice mort trebuie îngropat, se întoarce asupra autorului ei ca un strigoi și ajunge să ne reocupe viața. Nu spunem fug de mine însumi? De fapt, aceasta înseamnă că fug de tot ceea ce am gândit fiindcă nu am știut ce să fac cu gândurile mele. Vedem atâtea cazuri de părinți omorâți de copii. Este cam același lucru. Și noi, autorii, suntem sufocați, asfixiați, înăbușiți de semințele creierului nostru aruncate în spațiul cosmic și care negăsind pământ ca să dea rod, se întorc blestemate asupra părintelui lor pentru a se reînsămânța în pântecul ce le-a dat naștere.

Aceasta este singurătatea autorului.

singurătatea autorului

timii ani o parte a acestei trilogii a cunoscut versiunea românească grație doamnei Irina Negrea -, dar în ansamblu uluitoare...

Ce altă singurătate îmi mai este sugerată astfel? Evident, nu alta decât a lui Cioran plimbându-se agale prin Parisul crepuscular, o plimbare lipsită de gâfâiala lui Céline, dar însemnând până la urmă același lucru.

Cioran nu a scris mult, dar plimbările sale au fost lungi, epuizante, pentru a epuiza ineputabilul sufletului său neliniștit și mereu sfâșiat între frică și dorința de sacrificiu. De aceea a avut și el foarte multă nevoie de refugiu. Și-a renegat tinerețea, a privit spre ea cu amărăciune și dezgust și nu-i mai rămăneau decât plimbările lungi pentru a răscumpăra astfel atacurile la baionetă pe care le făcuse atunci când fusese tânăr.

Am mereu pe masă cartea sa, **Ispita de-a exista**, unde, probabil, există cele mai interesante pagini care s-au scris despre mistici. Să ne amintim puțin...

„Se înșală cei care cred că mistica derivă dintr-o moleșire a instinctelor, dintr-o sevă compromisă. Un Luis de Leon, un Sfânt Ioan al Crucii au încununat o epocă de mari înfăptuiri și au fost cu necesitate contemporani

nezeule, poate fi pedeapsă mai mare? Sau simbolizează chinurile de pe lumea cealaltă? Fiindcă tot am început aceste rânduri nesistematice cu un film, să ne referim din nou la un film, **Dispariția**, cu Jeff Bridges, Sandra Bullock, Nancy Travis și, bineînțeles, Kiefer Sutherland, fiul celebrului Donald Sutherland, extraordinar în **Casanova** lui Fellini. Și acolo e vorba de o îngropare de viu. În mijlocul unei civilizații aparent normale și imbatabile apare un nebun care te răpește pur și simplu de lângă cei dragi, te adoarme și te îngroapă undeva într-un loc izolat. De unde a venit nebunul, ce misiune are el de îndeplinit, de ce te-a ales tocmai pe tine pentru a te supune unui asemenea supliciu?

Dacă în timpul vieții se poate întâmpla așa ceva, ce va fi după moarte? Vorbeam cu Mihai Creangă zilele trecute, de ziua lui de naștere, când a împlinit 60 de ani, și el îmi spunea: „Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei...” Te-ar putea face să râzi aceste cuvinte, în realitate te înspăimântă. Moartea ca moartea, dar ce te faci cu ce urmează după momentul despărțirii de viață?

Céline, Cioran au avut asemenea intuiții. Cu siguranță Le-a fost frică de

marius daniel popescu

Pepeni galbeni, dovlecei, vinete. Vișine

Era în curtea bunicii tale cu trei dintre prietenii de pe aceeași stradă, începuserăți să demontați bicicleta unuia dintre ei, tu stăteai în genunchi pe pământul bătătorit al curții, pantalonii vă erau plini de praf, mâinile murdare de unsoare neagră, vorbeați de șpitele rupte ale roții din față și de pinionul cu doisprezece dinți al roții din spate care era blocat.

Bunica a venit spre voi, v-a adus niște cârpe ca să vă puteți șterge, era cald și voi stăteai la umbră, sub ramurile cireșului.

Unul dintre prietenii tăi curăța cadrul bicicletei cu ajutorul unei pensule pe care-o înmuia în petrolul pe care tu îl puseseși într-o cutie goală de conserve, te uitai la picăturile de petrol cum alunecă pe metal, apoi cad pe pământul bătătorit care le absorbea. Aerul înainte de amiază stătea neclintit deasupra cartierului și, pornind de la sol și până în înalt, vă înfășura picioarele goale, hainele și chipurile. Vă mișcați ca și cum ați fi înnotat în acest aer neclintit în timp ce răsuflarea voastră îl sculpta și vă elibera ușor-ușor din strânsoarea lui.

Bicicleta era dezmembrată și mai multe din componentele ei se odihneau pe filele unui ziar vechi găsit în dosul sobei din bucătărie. Vedeai picăturile de petrol alunecând pe metal și căzând pe articolele și fotografiile în alb-negru ale ziarului, te uitai la portretele membrilor importanți ai partidului unic care se îmbibau cu petrolul murdărit de grăsimea și de praful pieselor bicicletei. Priveai la chipurile prietenilor tăi împetrișate de umbrele frunzelor de cireș, ei stăteau toți pe vine în jurul pieselor bicicletei, vorbeau și se ocupau de aceste piese fără să privească. Priveai zidurile casei bunicii, erau uscate și de un brun deschis ca acela al sâmburilor de piersică, te gândeai la zidurile casei și la această bicicletă în pană, care zăcea în bucăți la picioarele voastre și ai auzit zgomotul copitelor pe pietrele drumului, și ai strigat către prietenii tăi: „Țigăncile! Țigăncile! O s-avem baloane!”

La reacția celorlalți trei puști, care se ridicaseră brusc și ciuleau urechile la zgomotele de pe drum, aerul v-a eliberat pe toți din strânsoarea sa, a început să se fragmenteze în mase mobile și mai răcoroase, frunzele cireșului s-au pornit să freacă încet, iar umbrele lor defilau în oglinda retrovizoare a bicicletei căreia tu îi demontaseși ghidonul! De două ori pe lună, o țigancă bătrână, însoțită de două femei tinere din șatra ei, străbăteau cartierul într-o căruță cu loitre cu patru roți de automobil trasă de un cal negru. Treceau pe stradă și strigau „sticle goale!, baloane!, sticle goale!”, „sticle goale!, baloane, sticle goale!” cocoțate în căruța lor în care erau instalate potrivit muncii pe care o îndeplineau: bătrâna, în față, ținea hățurile calului, așezată pe o scândură de lemn pusă de-a curmezișul loitrelor; una dintre tinere, stând în spate, în genunchi, pe fundul de lemn al căruței, împărțea baloanele, iar a treia, în picioare, în partea din față a căruței primea sticlele luate cu garanție pe care le aduceau puștii.

Ele dădeau baloane gonflabile în schimb

sticlelor murdare pe care le aduceați de la bucătărie, din pivnițele și din podurile caselor voastre, își umpleau căruța cu sticle murdare obținute la schimb cu baloane colorate, apoi se duceau cu încărcătura la malul râului și spălau sticlele cu un produs de curățat, diluat cu apă, pe care îl vărsau în ligheane de plastic.

Cunoșteai cu toții zgomotul copitelor acestui cal negru, știați că cele trei țigănci își opreau căruța cu loitre în fața fiecărei case și recunoșteai de departe glasurile și cuvintele lor care vă fermecau: „sticle goale!, baloane!, sticle goale!”, „sticle goale!, baloane!, sticle goale!”.

În papetăriile și magazinele cu jucării ale partidului unic, arareori găseai baloane gonflabile și, când întâmplarea făcea ca într-unul dintre aceste locuri să găsești de vânzare baloane colorate, ele nu satisfăceau niciodată cererea puștilor din orașel și se vindeau toate în numai două-trei ore. Până la vârsta asta, n-ai putut niciodată să-ți cumperi baloanele dintr-o papetărie sau dintr-un magazin de jucării, aveai întotdeauna la tine câțiva bănuți ca să-ți cumperi baloane, dar, de fiecare dată când intrai într-o papetărie sau într-un magazin de jucării și cereai „aveți baloane, vă rog?”, vânzătoarea sau responsabilul răspundea „nu, n-am mai primit de mult timp!” și ieșeai puțin cam trist că n-ai găsit, nici de data asta, mult râvnitele baloane.

Ca mai toți puștii din orașel, vă procurați baloane de toate culorile de la țigăncile care le dădeau în schimbul sticlelor murdare luate cu garanție. Făceau ce făceau și găseau mii de baloane la bursa neagră și le dădeau pe sticlele pe care le spălau la malul râului și cu care recuperau banii dați drept garanție.

Cei trei prietenii ai tăi au rupt-o la fugă, fiecare spre casa lui, ca să caute câteva sticle goale și-apoi să se întorcă la căruța țigăncilor și să le schimbe pe baloane.

Alături de bicicleta făcută bucăți, etalată pe filele ziarului „Scânteia”, al partidului unic, aerul care te înconjura dansa și bătea darabana ușor pe fiecare mușchi al corpului tău, apoi ai luat-o și tu la fugă, spre bucătăria bunicii, ai plecat să-ți cauți sticlele și țipai, ca să te audă bunica: „sticle goale!, baloane!, sticle goale!”

Ai ajuns în bucătăria de vară a bunicii, o bucătărie cu pământ bătătorit pe jos, te-ai îndreptat spre locul unde bunica ta așeza sticlele murdare, ai găsit vreo duzină de sticle și ai început să alegi: o sticlă de ulei de floarea-soarelui pe fundul căreia mai rămăseseră câteva picături din lichidul vâscos folosit la bucătărie, două sticle de bere cu etichetă pe care bunica ta și unchiul tău le băuseră împreună într-o seară, o sticlă de oțet cu dop și ai auzit-o pe bunica spunându-ți: „e destul, ajunge!”, aveai dreptul la cinci sticle murdare când cele trei țigănci treceau cu baloane, aleseseși patru sticle; bunica îți spunea: „e destul!”, tu i-ai răspuns, „încă una, n-am decât patru!”, ea ți-a spus „arată-mi-le!”, tu i-ai arătat cele patru sticle goale și murdare ale tale, ea le-a numărat din ochi, ți-a spus „mai ia una, uite, ia-o pe-asta, ia

sticla asta de lapte!”, tu ai luat cele cinci sticle ale tale, le țineai vârându-ți câte un deget în gâtul fiecăreia, ai ieșit din bucătăria de vară impregnată cu miros de supă de pui și de clătite, ai traversat curtea alergând și ai ajuns la marginea drumului când căruța țigăncilor era la câteva case de a ta. Cei trei prietenii ai tăi erau acolo, fiecare cu mai multe sticle în brațe, așteptau, ca și tine, să se apropie căruța cu loitre ca să facă schimbul. Prietenii tăi și cu tine le așteptai pe cele trei țigănci cu baloanele și strigați o dată cu ele „sticle goale!, baloane!, sticle goale!”. Aerul din cartier dansa printre zidurile caselor, printre frunzele copacilor, trecea dintr-o curte în alta printre șipcile gardurilor, mângâia sticlele pe care le țineai în mâini și gădila corpul calului negru și chipurile țigăncilor.

Sticlele trebuiau să fie în bună stare; cele trei țigănci le luau murdare, dar n-acceptau nici o zgârietură pe ele, tu te uitai la sticlele tale și căutai din ochi să n-ai nici o vreo defect.

Ai înaintat câțiva pași pe caldarâmul drumului, căruța s-a oprit în fața ta cu țiganca tânără care lua sticlele, ai ridicat brațele cu mâinile și degetele care țineau sticlele și femeia a luat sticlele una câte una, a verificat în ce stare se află fiecare, a răsucit fiecare sticlă, de mai multe ori, prin fața ochilor, le-a pus una câte una în căruța cu loitre în care mai erau încă vreo câteva sute.

Aveai aproape nouă ani, ochii tăi ajungeau până la înălțimea loitrelor și ai putut să vezi cum tânăra țigancă așeza sticlele murdare, unele peste altele, unele lângă altele, la picioarele ei. După ce a terminat de verificat starea în care se aflau sticlele tale, a spus: „zece baloane!” Primeai două baloane pentru fiecare sticlă. Te-ai dus spre stânga, ai făcut trei pași și te-ai pomenit în fața celeilalte țigănci inere, cea care dădea baloanele, ai strigat „zece baloane!”, femeia te-a privit în ochi, a spus: „am auzit!” și ai văzut-o cum căuta, cu mâinile într-un sac de pânză, un sac care ți se părea enorm și făcut dintr-o pânză gri ca pânza sacilor mari în care venea zahărul *en gros* la băcani, ai văzut cum a lărgit cu mâinile gura sacului care conținea mii de baloane colorate, ai văzut-o pe această țigancă vârându-și mâna dreaptă în sac și scoțând cu ea mai multe zeci de baloane pe care le ținea între degetele ei arămii. A scos mâna plină cu baloane și a ridicat-o în fața ochilor tăi, spunând: „ia-ți cele zece baloane!”, vedeai baloanele roșii, galbene, albastre, albe portocalii, verzi, ai început să-ți alegi baloanele, unul câte unul, prindeai un balon cu degetele tale și vedeai cum tânăra țigancă își retrăgea degetele ei, unul câte unul, lăsând întrale tale balonul pe care îl voiai, luai un balon după altul și-ți numărai baloanele în același timp în care țiganca număra în limba ei baloanele pe care te lăsa să le iei, ai ajuns cu numărătoarea ta la zece, ea și-a strâns mâna în care avea baloanele care îi mai rămăseseră, tu ți-ai strâns mâna cu cele zece baloane ale tale, ai dus la nas cele zece baloane ale tale și ai început să le miroși, să adulmecii mirosul lor fin de cauciuc. Când ai îndepărtat baloanele de la nas, căruța cu loitre era cu trei case mai încolo și alți puști preschimbau pe baloane sticle luate cu garanție, goale, murdare și fără nici o zgârietură. Aleseseși un balon alb, un balon verde, trei baloane roșii, trei baloane albastre și trei baloane galbene. Ai intrat în curte cu baloanele tale, ai ajuns chiar lângă bicicleta descompusă în bucățile curățate cu petrol lampant și așezate pe filele ziarului „Scânteia”, ți-ai pus baloanele pe o foaie de ziar.

Bunica te chema la masă, pentru prânz, îți spunea: „hai, o să-ți umfli baloanele după ce mănânci!”, tu i-ai răspuns „nu acum, mănâncă singură!”, te-ai așezat lângă filele ziarului partidului unic, ai luat în mână balonul verde, l-ai dus la gură, ai suflat de mai multe ori aer în interiorul lui, vedeai cum acest balon verde se umflă și-ți acoperă câmpul vizual, aveai în

Elveția-România

Nu, nu este vorba de un meci de fotbal. Este vorba de o altă competiție: aceea de a ne cunoaște cât mai bine, cel puțin noi, europenii, prin intermediul cărții.

La neașteptat de vărtecul Târg Internațional de Carte București din anul acesta, a cărui a X-a ediție s-a desfășurat la Teatrul Național între 22 și 26 mai, invitată de onoare a fost Elveția. Deschiderea oficială a standului Elveției a fost făcută de Excelența Sa dr. François Chappuis, ambasadorul Elveției în România, care și-a rostit discursul inaugural în fața unui public numeros, interesat de literatura helvetică în multiplele ei forme de expresie. Manifestări intitulate România în oglinda literaturii elvețiene sau conferințe ca Elveția multiculturală - Model pentru Europa?, precum și lezbaterile care au avut loc au rotunjit întrucâtva imaginea lacunară pe care cititorii români o aveau despre producțiile literare elvețiene.

Elveția a fost reprezentată, în cadrul celor patru zile ale Târgului, de câțiva scriitori atât de expresie franceză, cât și de expresie germană.

Dintre scriitorii elvețieni a căror limbă maternă a fost limba română au fost prezenți și au citit din operele lor, printre alții, Marius Daniel Popescu și Eugène Meiltz.

Marius Daniel Popescu s-a născut la Craiova. A studiat silvicultura la Brașov, unde a înființat ziarul „Republica”, după căderea lui Ceaușescu. Stabilizat la Lausanne din 1990, a publicat la Editura Antipodes o primă culegere sub titlul 4x4 proze tot-teren și are în pregătire alte cărți. (S.M.C.)

gură gustul de cauciuc al balonului, te-ai oprit din suflăt, ai strâns între degetul mare și arătătorul mâinii drepte partea de balon care era la gură, ți-ai lins buzele, te-ai ridicat și te-ai dus în bucătăria de vară ținând într-o mână balonul verde umflat.

Bunica era la masă, începuse să mănânce supă de pui, te-ai apropiat de ea, i-ai pus poftă bună și i-ai cerut niște apă de cusut ca să-ți legi balonul verde. Ea ți-a spus să stai la masă, tu ai refuzat din nou, ea s-a uitat în ochii tăi și, cu umorul de care nu ducea lipsă, ți-a spus „tu, cu baloanele tale, trebuie să păstrezi câteva pentru înmormântarea mea, trebuie să-ți faci o provizie din baloanele schimbate la țigănci pe sticle goale și să le umfli pentru înmormântarea mea, trebuie să faci asta, trebuie să-mi pui de jur împrejurul sicriului baloane colorate, oamenii vor veni să mă conducă pe ultimul drum, vor vedea baloanele și vor râde, vezi tu, mi-ar plăcea ca oamenii să râdă la înmormântarea mea, și tu îi poți face să râdă, umflând baloanele tale colorate și legându-le cu apă de coroanele pe care le vor pune pe mormântul meu, vino, să-ți dau apă, câta vrei să-ți dau, vrei un mosor întreg?”

S-a ridicat de la masă lăsându-și lingura de lemn în strachina de lut ars unde mai fumea supă de pui, a dat scaunul înapoi, a ocolit masa lipită de perete, a trecut între tine și masă, a ieșit din bucătărie și tu ai urmat-o.

Ai ajuns mergând în spatele ei la ușa de trare în casa cea mare, știai că această ușă e închisă cu cheia, bunica a scos cheia de la această ușă dintr-unul din buzunarele sorțului ei, ai văzut cum mâna ei dreaptă vâră cheia în broască și ai văzut gesturile făcute de această mână care întorcea cheia pentru a descuia ușa ce ducea spre odăile bunicii unde se afla, într-un săculeț agățat pe un perete, mosorul cu apă de cusut cu care voiai să legi balonul tău verde pe care-l ținai în continuare între degetul arătător și degetul mare al mâinii tale drepte.

Ai intrat după ea în holul casei, ai urmat-o în dormitorul ei, ai simțit aerul răcoros din casă, acest aer te spăla de mirosul de cauciuc al baloanelor, îți curăța de pe mâini mirosul de petrol lampant, aerul din odaia bunicii tale era cel al dulapurilor de lemn și al perdelelor cusute de mână, era cel al batistelor de pânză și al scândurelelor care formau parchetul, aerul pe care îl respirai alături de bunica ta trecea de la o fotografie de familie la alta, te uitai la camera asta ca și cum n-ai fi cunoscut-o, ai văzut mâna bunicii deschisă în fața ochilor tăi și ai văzut în palma acestei mâini un mosor cu apă de cusut albă și i-ai spus: „te rog, dă-mi niște apă verde, am un balon verde și vreau să-l leg cu o apă verde!”

Ea ți-a spus „sigur, la înmormântarea mea trebuie să folosești apă de toate culorile, trebuie să umfli baloane de toate culorile și trebuie să le spui oamenilor care vor fi acolo că eu sunt cea care a vrut o înmormântare în culori!” și a

înlocuit mosorul alb cu un mosor verde, bunica ta din partea mamei avea ochii verzi, ai luat acest mosor verde din mâna ei, i-ai spus mulțumesc și ai ieșit din cameră aproape alergând și te-ai dus să te așezi alături de piesele bicicletei și de celelalte baloane, alături de filele ziarului „Scânteia” și ai început să-ți legi balonul verde cu apă verde.

Țineai balonul între degetul mare și degetul arătător al mâinii stângi, iar cu dreapta treceai firul de apă în jurul extremității balonului umflat, ai văzut-o pe bunica ta întorcându-se în bucătăria de vară, ai reușit să-ți legi balonul și l-ai lăsat să-și ia zborul ținându-l de firul pe care-l desfășurai de pe mosor.

Aerul din curte era cel al clătitelor bunicii și tu văzuseși aceste clătite în bucătărie, ele erau puse pe o farfurie întinsă mare ca niște bușteni la marginea unei păduri. Ți-era foame, balonul tău depășise înălțimea cireșului, ai legat apa verde de pompa bicicletei și ai pornit spre bucătărie.

Ai intrat și bunica ți-a spus să te speli pe mâini, tu ai ieșit și te-ai spălat pe mâini deasupra unui lighean de plastic plasat lângă zidul bucătăriei, te-ai spălat pe mâini turnându-ți apă, când pe o mână, când pe cealaltă, cu un ulcior de lut pe care-l puneai pe pământ pentru a-ți săpuni degetele și a le freca unele de altele. Te-ai spălat pe mâini întorcând uneori capul spre vârful cireșului unde balonul tău verde se legăna la capătul firului de apă legat de pompa bicicletei.

Te-ai șters pe mâini cu un prosop agățat de un cui bătut în perete, te-ai întors în bucătărie, supă ta era fierbinte într-una dintre străchinile de lut, te-ai așezat în fața bunicii, la celălalt capăt al mesei, ai văzut-o pe bunica ta mușcând dintr-o pulpă de pui friptă, pe care o ținea între degetele celor două mâini și ai început să mănânci supă cu o lingură de metal.

Măncați amândoi fără să vorbiți. Tu mușcai din felia de pâine, mestecai pâinea pe care o aveai în gură, țineai în mână lingura de supă, o băgai în strachină și o scoateai cu lichidul pe care-l înghițeai imediat și care avea gust de pătrunjel și gust de ou, un gust de pui, un gust de cartof, un gust de roșie și un gust de sare. Bunica ta rodea osul copanului de pui avea dinți buni, și rodea zgârciul de pe os, o vedea pe bunica ta luând sarea cu vârful degetelor sărând o altă bucată de pui fript, ea pusese restul osului copanului într-o farfurie unde nu puneai decât oase, a pus sare pe o aripă de pui fript și-și mânca, fără să scoată o vorbă, bucată ei de carne.

După ce ți-ai terminat supă, ai văzut-o ridicându-se și venind spre tine ca să-ți ia strachina goală, tu i-ai făcut un semn cu mâna că putea

să rămână pe scaun, te-ai ridicat și ai pus strachina la un metru de tine, într-o salateră mare de lut, așezată pe plita cu gaz, care servea drept recipient pentru spălătul vaselor.

Bunica ta mânca încet, tu mâncai repede și când ea a început prima clătită, tu o și măncași pe a cincea. Te-ai ridicat, i-ai mulțumit pentru masă și ai ieșit din bucătărie cu alte trei clătite în mâna dreaptă, apoi te-ai îndreptat spre cireș. Te-ai așezat alături de foile de ziar pe care erau piesele bicicletei unuia dintre tovarășii tăi și baloanele luate la troc de la țigănci. Ai pus clătitele lângă baloane și ai început să asamblezi piesele bicicletei ajutându-te cu cheile împrăștiate pe filele ziarului. Cei trei prieteni ai tăi au ajuns toți în același timp și fiecare dintre ei avea un balon umflat în mână, unul dintre ei avea un balon roșu, altul unul alb și al treilea un balon negru. Baloanele negre erau rare, te uitai la acest balon negru și te gândea la vorbele bunicii tale care îți spusese răzând că trebuia să umfli baloane pentru înmormântarea ei. Ai auzit-o pe bunica ta ieșind din bucătărie, le-ai dat câte o clătită fiecăruia dintre prietenii tăi, ai văzut-o pe bunica ta pornind pe drumul care ducea la cireș, te-ai uitat pe foile ziarului „Scânteia”, ai căutat cu privirea cleștele cu care puseși la loc bilele rulmentului de la roata din spate a bicicletei, ai văzut cleștele, l-ai luat cu mâna dreaptă și ai ciupit balonul negru al prietenului tău. El a spus „ești nebun!”, tu i-ai răspuns „taci din gură, am să-ți explic imediat!”, bunica a venit spre voi, balonul negru devenise o bucată de cauciuc negru printre petele negre de petrol de pe filele ziarului „Scânteia”, ea v-a spus „noroc că se gândesc țigăncile la voi, ele se gândesc la multe lucruri de care primarul orașului a uitat cu desăvârșire!”, s-a aplecat spre unul dintre prietenii tăi ca să-l întrebă ce mai făcea bunica lui, după care a pornit înapoi spre bucătărie. Când a ajuns la jumătatea drumului dintre voi și bucătăria de vară, l-ai privit în ochi pe băiatul al cărui balon pocnise, i-ai spus „nu se pun baloane negre la o înmormântare!”, apoi ai luat trei baloane din grămada ta și i le-ai dat în locul celui distrus.

Le-ai arătat balonul tău verde de deasupra cireșului. Țigăncile treceau din nou prin fața casei cu căruța lor cu loitre plină cu sticle murdare, țiganca bătrână întorsese calul în câmpul de la capătul străzii și acum îl mâna în direcția opusă, spre râu. Tovarășii tăi și cu tine ați început să recompuși bicicleta. Piesă cu piesă, ați reconstruit-o, ați umflat fiecare câte un balon, v-ați legat baloanele cu apă de cusut de portbagajul bicicletei și ați făcut fiecare mai multe curse pe stradă, pedalând repede și privind în urma voastră cum se zbăteau baloanele în aerul care voia să se întindă pe caldarâmul drumului, pe dalele de beton ale trotuarelor, pe pământul bătătorit al curților ca să se odihnească.

V-ați întors acasă pe la ora nouă seara, aerul adormise în jurul balonului tău verde pe care nu-l mai distingeai în întuneric de frunzele cireșului, ai intrat în camera ta și te-ai băgat în pat fără să te mai speli pe picioare.

Ai închis ochii gândindu-te la ziua de mâine, când aveai să le revezi pe cele trei țigănci în căruța lor cu loitre trasă de un cal negru și încărcătura lor de sticle curate, strălucitoare, spălate pe malul râului în timpul nopții, la lumina focurilor aprinse pe mal. Te gândea la imaginea acestor sticle curate, făcute din sticlă albă, galbenă, roșie, verde, portocalie, albastră și neagră, vedeai aceste sticle reflectând nuanțele culorilor fiecăreia în soarele dimineții și-ți spuneai că această căruță încărcată cu sticle curate, fără etichete, trecea pe stradă cu vitraliul ambulant al unei mănăstiri în care se roagă și se închină țigăncile.

În românește de

**Sanda
Mihăescu-Cârsteanu**

literatura lumii

ion crețu

Prin natura explicită a demersului său profesional, criticul nu se bucură de o simpatie fără rezerve printre creatori. Adesea, i se reproșează că dovedește o păguboasă neînțelegere față de actul artistic, când nu este învinuit de sterilitate, uscăciune sau, pur și simplu, de acribie gratuită. Din acest motiv, scriitorii evită, cu înțelepciune, pe cât posibil, să-și facă dușmani din rândul criticilor. Ei știu că, întocmai ca în cazul presei, un război cu critica este pierdut din start. Blamul care se abate asupra breslei criticilor este cu atât mai dureros când se poate dovedi cu texte convingătoare că unii dintre cei mai buni critici sunt înșiși scriitorii - vezi Diderot, Hugo, Baudelaire Eliot etc. În plus, de regulă, criticii, în ciuda aerelor de superioritate pe care și le arogă, rebutează când pășesc pe terenul creației pure. Sainte-Beuve, pentru a nu-l numi decât pe el, din critica universală, sau Nicolae Manolescu, ca să oferim și un exemplu de la noi, ne oferă, în acest sens, argumente dintre cele mai convingătoare. De aici, însă, până a omorî un critic este cale lungă.

Pe o linie de maximă severitate față de critici se înscrie și afirmația tranșantă a scriitorului german Martin Walser: "Die deutsche Literaturkritik ist inhuman geworden." Altfel spus, critica literară (germană) a devenit inumană. Acuza, extrem de gravă, a fost rostită, foarte recent, de Walser, autor cu o bogată carieră, căruia, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani i s-a decernat un însemnat premiu literar, în valoare de 10.000 de euro. Știrea, transmisă de Frankfurter Allgemeinen, mai precizează că nu este vorba de moflul unui literat dornic de publicitate, ci de un veritabil scandal produs de cel mai recent roman al lui Walser, blocat în rotative. Marcel Reich-Ranicki, critic (dar nu numai el), recomandase, nici mai mult nici mai puțin, ca romanul lui Walser *Tod eines Kritikers*, **Moartea unui critic**, să nu fie publicat. „Omul ăsta este atât de obișnuit cu exersarea puterii (Machtausübung), încât nu putea să piardă acest prilej,” îl acuză Walser pe preopinent. Așadar, cam asta ar fi, s-ar putea concluziona, esența criticii: un mod de a exersa puterea, observație deloc departe de adevăr. „Dacă nu-mi publică romanul Suhrkamp-Verlag, mi-l va publica altă editură”, a precizat scriitorul german, trăgând cu un ochi la galerie.

Cauza urticării criticului este relativ ușor de înțeles. Dacă e să dăm crezare zvonurilor care circulă prin urbea literară, modelul ales de Walser pentru André Ehrl-König, personajul principal al romanului său, nu ar fi altul decât Reich-Ranicki, respectabil literat de o vârstă cu el. Mai mult, criticul românesc moare, asasinat de un scriitor. Potrivit lui Walser, romanul său se vrea un comentariu pe marginea exercițiului puterii în literatură

Criticul - personaj de thriller

în epoca televiziunii.

Critica își alege cu bună știință victimele, susține el. Când criticul mai putea să spună ce gândește, critica era umană. În zilele noastre, însă, televiziunea l-a transformat într-o ființă dură, nedreaptă. În orice caz, a precizat el, acesta nu este un document al urii. (Dokument der Hasse - a fost calificat romanul de către partenerul de afaceri al cotidianului „Frankfurter Allgemeine Zeitung”). „Eu nu pot să scriu din ură”, s-a apărat prozatorul, adăugând: „Dacă aș vrea să simt ura, aș juca fotbal”. Faptul că criticul se întâmplă să fie evreu constituie un detaliu lipsit de semnificație, minuscul. La fel de lipsit de semnificație este și faptul că, în roman, este omorât un critic evreu, fiindcă criticul este cel ucis, nu evreul. De altfel, susține Walser, acest detaliu este redat într-un mod total ne semnificativ. Din această cauză, reproșul de antisemitism este total nefondat, absurd. (Oare!?) Cât despre reacția pe care o va stârni romanul său, Walser consideră că se așteaptă de mult o asemenea reacție, deoarece puterea criticii literare a încetat să mai țină de cititor, ci de media. O temă de reflecție deschisă deopotrivă scriitorilor și criticilor. Și nu numai lor.

Cazul Walser, cum era de prevăzut, a depășit imediat cadrul îngust al dezbaterilor de salon. Acuzele de antisemitism adresate

meditații contemporane

lui Walser, amenințarea de interdicție a tipăririi romanului **Moartea unui critic**, demers care ar pune în grav pericol libertatea de expresie pe pământ german, au căpătat aspectul unui război al tuturor împotriva tuturor. În aceste condiții, Walser a găsit de cuvânt să declare, pur și simplu, că este pus în situația de a se autoexila (în Austria). Altă soluție nu vede. În dezbateri a intervenit și un scriitor vienez, Robert Menasse (57 de ani). Acesta, autor al mai multor cărți, printre ele eseurile **Land ohne Eigenschaften** (1992), **Phyomenologie der Entgeisterung** (1995), a atacat problema dintr-o dublă perspectivă. Pe de-o parte i-a atras atenția, *pince sans rire*, confratelui german că tema exilului este extrem de serioasă și, ca atare, se cere considerată cu toată gravitatea. În plus, Walser ar putea întâlni unele dificultăți de ordin birocratic dacă ar vrea să se autoexileze în Austria, cum își exprimase intenția, chestiunea acceptării străinilor în țara lui Musil fiind deosebit de strict reglementată. Oricum s-a întrebat Menasse, ar putea Austria constitui pentru Walser o patrie spirituală? - fiindcă pentru o patrie spirituală se cere un spirit de patrie (Für eine geistige Heimat braucht die Heimat Geist), dar mă îndoiesc că Walser își caută o patrie. Că un autor se revoltă când o critică negativă devine excesivă, este un gest reflex. Ce formă ia această revoltă este o altă chestiune. „Îi înțeleg revolta, nu și modul în care o exprimă” conchide Menasse.

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Anonim englez, secolul al XV-lea

Când vine vara, strălucind...

Când vine vara, strălucind
în frunze largi și vii,
ce bucurie-i să ascuți
în codru păsări mii,

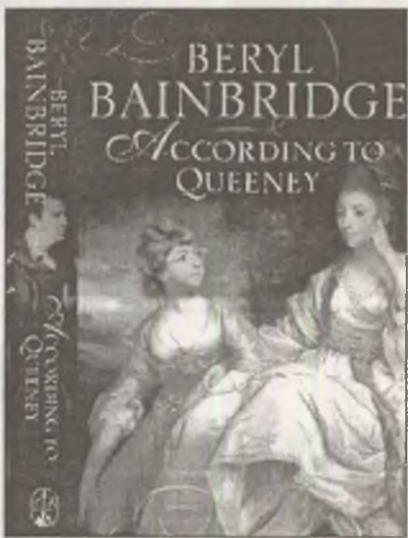
să vezi cum ciute se scobor
din vârfuri către lac,
umbrindu-se-n bătaia frunzei
sub clopot de copac.

S-a întâmplat în Whitsontide
în zori de cireșar,
când glasul soarelui sclipea-n
al păsărilor, clar.

„Ce zioă”, Litulle John grăi.
„Cine-a murit în mai
e bucuros; ba chiar și eu
sunt vesel ca un crai”.

„Sus inima, Stăpâne drag”,
tot Litulle John grăi;
„gândește-te că-i timp destul
în mai, și să învii”.

Beryl Bainbridge, una din cele mai distinse voci ale prozei engleze contemporane, a mărturisit, într-un rând, că romanele sale au avut ca sursă de inspirație fapte trăite, că fiecare amănunt din cărțile sale reprezintă un moment din propria sa viață, transfigurat în ficțiune. Din clipa în care această "zestre" s-a consumat, scriitoarea a cunoscut un moment de cumpănă. Inspirația sa părea să se fi epuizat. La sugestia unui ingenuos editor, Beryl Bainbridge a încercat să scrie romane istorice. Era soluția disperată a unui entuziast care nu dorea cu nici un chip ca un condei de maestru să fie abandonat pentru totdeauna. Riguroasa și nu mai puțin extravagantă artistă a primit cu încântare această sugestie în care a întrezărit o adevărată salvare. S-au succedat astfel trei remarcabile romane a căror acțiune era plasată în trecut. Dar scriitoarea a ținut să mărturisească, cu aceeași deplină sinceritate, că, de fapt, nu era vorba de romane istorice. **The Birthday Boys, Master Georgie** și, mai recent, **According to Queeney** (Little Brown, London, 2001), iată o triadă ce aducea în atenția contemporanilor "oameni ce au fost". Ei bine, această nouă propensiune pentru trecut s-ar explica, ne asigură scriitoarea, prin faptul că tot ce aparține trecutului capătă mai multă pregnanță și culoare, că distanțarea în timp este benefică pentru facultatea fabulatorie a artistului. Eroii celor trei cărți sunt un explorator britanic (R.F. Scott și aventura sa la Polul

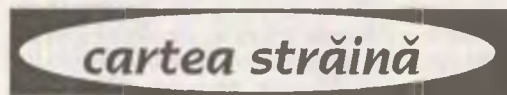
Sud), un medic din secolul al XIX-lea (**Master Georgie**) și foarte celebrul Dr. Johnson, figură emblematică a secolului al XVIII-lea englez. Având la bază o laborioasă documentare, ce ar putea stârni chiar și invidia specialiștilor, cărțile acestea nu au de-a face nimic cu istoria, căci aici accentul cade cu precădere asupra unei viziuni anume, artista încercând a sugera (fără a ambiționa spiritul speculativ al filozofului), cu o aparent dureroasă luciditate, dar și cu o înțeleaptă seninătate, neputința pătrunderii în miezul lucrurilor, un univers în care adevărul ni se refuză. Din acest punct de vedere, **Povestea lui Queeney** este pilduitoare. De data aceasta, Beryl Bainbridge și-a ales drept erou un cărturar, o figură de o transparență aproape totală. Despre "marele lexicograf" a scris, în primul rând, devotatul său prieten James Boswell care, atât în **The Life of Samuel Johnson**, cât și în **Jurnalele sale**, pare a fi "notat" tot ce se putea ști despre acest sublim Doctor în literatură. Apoi, Doamna Hester Lynch Thrale Piozzi ne-a lăsat un bogat material memorialistic în care "anecdota", având însă la bază fapte trăite în imediata apropiere a celebrului personaj, adaugă noi accente, pune noi tușe, unui portret, deopotrivă, fizic și moral, ca să nu mai vorbim de imensul volum de mărturie ce ne-au rămas de la alți contemporani, ei înșiși celebri (David Garrick, actorul și bibliofیلul rafinat, Oliver Goldsmith, Fanny Burney, romancieră și "domnișoara de onoare" a Reginei, Joshua Reynolds și marele shakespearolog Edmond Malone). Ciudat este însă faptul că Beryl Bainbridge, dincolo de opțiunea sa pentru un personaj cu un "dosar" atât de complet, a plasat în centrul cărții sale o personalitate contradictorie, insolită, aflată, s-ar putea spune, la granița extravagantei și patologiceului (i s-a diagnosticat "o demență" de care n-a suferit, dar care l-a obsedat o viață întreagă, chinuit fiind și de stările depresive și melancoliile ce nu-i dădeau pace). Câci Samuel Johnson a fost o ființă ieșită din comun. Cărturarul de mare erudiție, spiritul supe-

DESPRE CĂRTURARI, ENIGME ȘI DEȘĂRTĂCIUNE

virgil ieșter

rior, omul "echilibrat" ale cărui replici casante reprezentau tot atâtea memorabile cuvinte având valoarea unor apoftegme, era în realitate un individ dacă nu dizgrațios, cel puțin lipsit de orice farmec exterior, ba mai mult, o ființă cu o "alcătuire" ce putea stârni lesne repulsia celor din preajma sa. Boswell însuși nu s-a sfiit să-i facă un portret nu tocmai măgulitor în **Jurnalele sale** ("înfățișare oribilă", "plin de scrofuli", "voce aspră de om necioplit", "mers cu poticneli", "maniere dezagreabile"). Cât despre artiștii plastici ai vremii, ei nu și-au flatat niciodată modelele. Gainsborough însuși, omul sensibil "ce ieșea într-un dulce peisaj pentru a cânta la viola da gamba, instrumentul său preferat" (Sir Kenneth Clark), n-a pregetat, după ce a zugrăvit pe pânză trupul delicat, cu boiul mlădiu al lui Lady Innes, să redea chipului ei lipsit de nuri expresia timpă, deși, tot el, eternul iscoditor pasionat al frumuseții feminine, i-a dăruit modelului său un trandafir cu care domnișoara a fost încântată să-i pozeze. Așa se face că din numeroasele portrete ce-l înfățișează pe Johnson, chiar și din cel pictat de nu mai puțin celebrul său prieten Joshua Reynolds, se între-

gește imaginea unui căpcăun, a unui "urs" cum fusese poreclit în epocă (Horace Walpole îl numea chiar "arogantul Caliban"). Numai că, acest "urs" ("la el numai pielea era de urs, ființa sa lăuntrică era altfel", avea să remarce Goldsmith), acest personaj la limita dizgrațiosului, era înzestrat cu o charismă, avea o generoasă vocație a prieteniei, un suflet cald și o eclatanță intelectuală ce-i făceau pe cei din jurul său - deopotrivă femei și bărbați - să aibă sentimentul că se înalță în cele mai elevate sfere ale spiritului. Fascinația ce a exercitat-o asupra contemporanilor s-a prelungit și în posteritate. În bogata sa corespondență, Jane Austen nu pierde nici un prilej de a-l aminti pe "dragul ei Dr. Johnson". Ei bine, personajul acesta atât de complex, "pitoresc" s-ar putea zice, este protagonistul unei melancolice povești de dragoste, căci, în spațiul dintre un "prolog sumbru" și "epilogul deprimant" al cărții, Beryl Bainbridge evocă 25 de ani din viața lui Johnson, perioada cât artistul s-a aflat alături de familia Thrale, unde și-a găsit "spațiul protector" propice travaliului său. **According to Queeney** se constituie astfel într-o narațiune ce are toate datele prozei secolului al XVIII-lea, cu extravagante, cu negre melancolii, "călătorii sentimentale", intruziuni iraționale într-un secol al luminilor (Paul Hazard ne atrage atenția că acesta a fost și secolul ocultismului, magiei și vrăjilor, în care s-au simțit în largul lor aventurieri de teapa lui Cagliostro), cu rafinate festinuri și saloane literare, într-un cuvânt, o lume aparent ideală, Londra georgiană, un univers al unei rafinate civilizații (Sir David Cecil), al sensibilității și rațiunii, splendid cumpănite în armonioase expresii aforistice. Dar nu această "societate", surprinsă în clipele sale de grație, este "tema de taină" a cărții. Beryl Bainbridge pare a se întreba: la urma urmelor, știm noi cu adevărat cine a fost Dr. Johnson, putem noi desluși misterul relațiilor dintre marele cărturar și Doamna Thrale, amfitrioana sa (cum tot ne aflăm în „secolul Marchizului de Sade”, cercetătorii din zilele noastre vor a cataloga drept "sado-masochiste" relațiile dintre cei doi - și aceasta pornindu-se de la o stereotipă formulă de încheiere a unei scrisori), femeia nu prea frumoasă, dar dăruită cu niște expresivi ochi de un gri azuriu și un minunat păr de culoarea castanei. Într-o elaborată construcție epică, în care se îmbină în mod ingenios farmecul stilului epistolar, vocea naratorului, precum și vocile variat timbrate ale altor personaje, toate "dominate" de "punctul de vedere" al lui Queeney, fiica doamnei Thrale, copilul adorat de Johnson, romancieră britanică încercă a sugera subiectivitatea percepției umane, caracterul relativ al

cunoașterii, nestatornicia ființei omenești, în ultimă instanță, enigma totală ce marchează existența galeriei de personaje, voci ce se îmbină într-o subtilă polifonie, se încheagă un portret de o mare forță și vitalitate, dar cu accente și tușe ce fac, în ultimă instanță, portretul lui Johnson aproape impenetrabil. Aidoma lui **Master Georgie**, Dr. Johnson este și el o enigmă, o entitate umană aflată sub pecetea tainei. Nu întâmplător, Queeney, prin conștiința căreia este filtrată acțiunea, este lipsită de imaginație. Autoarea încercă a sugera astfel că și atunci când fantezia nu intervine, "mistificând realitatea", cunoașterea se ciocnește de aceleași stavile pe care opacitatea lumii ni le pune în cale. Melancolic sau jovial, senzual sau ascet, erudit și totuși lipsit de orice prejudecăți sau dogme, Dr. Johnson rămâne expresia pură a cărturarului - ființa pentru care priveliștea unui raft ticsit cu cărți este mai atrăgătoare decât un peisaj, omul sensibil și afectuos pe care l-au respectat și iubit mai toți contemporanii. Și totuși, adevărul Dr. Johnson continuă să rămână o enigmă. A fost omul mai presus decât opera sa, este el doar creația eminentului său biograf, cum afirma Macaulay, ne încântă el și astăzi cu intelectul său strălucit deși ale sale **Vieți ale poezilor** sunt depășite din multe puncte de vedere (Lytton Strachey: **Books and Characters**)? Portretul mozaicat ce se încheagă din carte, portret din care ființa intimă a omului pare să ne scape, trădează aceeași amară neputință a cunoașterii, accentuată o dată în plus de prologul și epilogul cărții. Ele marchează sfârșitul unui periplu uman - moartea - și se constituie într-o expresie nedisimulată a deșărtăciunii. Ca și **Master Georgie**, ultimul roman al lui Beryl Bainbridge se deschide cu o scenă șocantă - scriitoarea nu se teme de naturalism - o sală de disecție unde, alături de alte mădule, se află și organele "marelui lexicograf". Iar epilogul - "funeraliile lui Dr. Johnson" - ilustrează și ele nimicnicia strădaniilor unei vieți. Între aceste două momente "se cuprind" o poveste de dragoste, reverii cărturărești, tandre relații umane, trăiri într-o inefabilă gând pur și freamăt poetic, povestea, deopotrivă, tumultuoasă, patetică și banală a unei efemere "plămade dintr-un vis". Și totuși, ca și în **Domnișorul Georgie**, unde dincolo de neputința cunoașterii, din carte răzbătea acea "liniște de dincolo de timp" ce dădea romanului o tulburătoare vibrație metafizică, în povestea vieții lui Johnson există și aici o rază de speranță. Cu un umor specific englezesc, din care nu lipsește și o undă de autoironie, un cărturar britanic vorbește despre "contorsionata minte livrescă a universitarilor". Ei bine, să încercăm să intrăm în rol și să vedem ce surprize ne mai poate rezerva romanul lui Beryl Bainbridge. Autoarea și-a avertizat dintotdeauna cititorii că romanele sale trebuie citite de mai multe ori pentru a fi înțelese (în corpul lor aflându-se încifrate numeroase simboluri). Întorcându-ne în timp, cu un secol în urmă, în vremea lui Rembrandt, de data aceasta, vom poposi într-o altă "sală de disecție". Este vorba de sala în care se "desfășoară" celebra **Lección de anatomie a Dr. Nicolaes Tulp**. Trupul celui "anatomizat", un supliciat ce plătește cu viața pentru crimele sale, ni se oferă privirii în tot patetismul său și totuși ființa aceasta umilă, expresie a deșertăciunii, iradiază o lumină aparte. Printr-un ecleraj numai de el știut, artistul învăluie cadavrul într-o adevărată aură și, astfel, ceea ce părea nimicnicie devine izvor de lumină, sursă a cunoașterii, mister perpetuu ce-și revelează iar și iar tainele infinite. Dr. Johnson sau acele "membre dispersate" din "sala de disecție" a romanului lui Beryl Bainbridge - ființa redusă la esența sa umilă, el însuși un condamnat la supliciu pentru "crima" cunoașterii, a pasiunilor, melancoliilor și sentimentelor ce vor fi fost în viață - este poate un alt izvor de lumină pentru spiritul iscoditor al celor ce vor urma.

maria iaiu

NOI ȘI CEI DE-ALĂTURI

După 1989, privirile noastre jinduindu-se-au îndreptat mai ales spre Vest. Negam cu disperare și furie tot ce venea dinspre Est, dinspre vecinii noștri la fel de năpăstuiți. Vestul echivala, în mințile noastre, cu libertatea absolută, cu civilizația. După o vreme, ne-am mai clarificat, am observat și lucrurile mai puțin stimabile ale Occidentului: droguri, crimă, disprețul suveran pentru țările sărace. Am devenit mai permeabili la semnele de prietenie ale celor din imediata apropiere. Și cum am fi putut rămâne indiferenți față de niște oameni entuziaști, care nu doreau decât să „dovedească” ceea ce ar fi trebuit să se înțeleagă de la sine: că suntem, vrând-nevrând, europeni, că avem o cultură străveche, la fel de onorabilă ca și a occidentalilor, că putem face față multor încercări cu demnitate...

Mai deunăzi, într-un asemenea context, am cunoscut cu ceva timp în urmă o femeie temerară în dorința ei de a lega, pe tărâm teatral, Balcanii. Se numește Juliana Mladenova și este președinta Fundației BALKANART din Sofia (Bulgaria). Călătorește mult în Turcia, Grecia, România, Serbia numai pentru a-i convinge pe

oameni de necesitatea unei pretenții durabile, care poate da roade neașteptate. Țelul său este acela de a constitui un amplu festival balcanic de teatru, la fel de important ca cele deja recunoscute în Europa. Mizează pe farmecul său și muncește pe rupe, neașteptând vreun profit. Acum vreo șapte luni a „nimerit” la „Nottara”. Mi-a povestit despre dorința sa de a face schimburi culturale între teatrele din Bulgaria și teatrul nostru. Lucru destul de simplu de realizat, de altfel, directorul Mircea Diaconu fiind cu totul deschis unor astfel de inițiative. Ca urmare, o delegație restrânsă a și pornit către Silistra, a văzut mai multe spectacole ale Teatrului „Sava Dobroplodnii”, a selecționat unul foarte coerent construit, cu decor ușor, extrem de sugestiv, cu personaje puține - **Tabloul** de Eugen Ionescu, în regia lui Ivan Samokovliev și scenografia unei foarte cunoscute artiste plastice, Violeta Radkova -, și pe 24 mai 2002, Zi Națională a Bulgariei, acesta a putut fi urmărit pe scena mare a Teatrului „Nottara”. La invitația Juliane Mladenova și a directorului teatrului din Silistra - minunatul Stefan Staicev -, pe 24 iunie, o altă delegație, de data aceasta mai numeroasă, cuprinzând și regizori, a ajuns din nou la Silistra, unde se sărbătoreau 60 de ani de la înființarea teatrului. Au fost vizionate zece producții ale gazdelor. O româncă stabilită acolo, Marcela Slavova, ne-a stat alături clipă de clipă, ajutându-ne să înțelegem textele și să comunicăm cu prietenșii bulgari. Cu acest pri-

lej s-a mai petrecut un fapt semnificativ: întâlnirea cu reprezentanți importanți ai teatrului din Bulgaria (vicepreședintele BALKANART directorul teatrului din Ruse, colectivul artistic al teatrului din Silistra), din Turcia (directorul Direcției Teatrelor - prof. LemiBelgin, subsecretarul de stat - Tamer Levent, directorul Teatrului Național - Erhan Giokgiodgu, directorul Teatrului Național din Bursa - Mehmed Giokcer, dramaturgul Tundger Tjudgenoglu) din Serbia (directorul artistic al Teatrului Național din Belgrad - Milovan Zdravkovic, directorul artistic al Festivalului BITEF - Ielen Bogovatz). Au avut loc discuții la Prefectura

thalia

din Ruse, în prezența viceprefectului Rumiar Gancev, un om formidabil, concis, cu idei. Ne-am cunoscut mai bine, am putut pătrunde în realitatea teatrală a țărilor balcanice, foarte deosebită pentru fiecare spațiu, am însălat proiecte (printre acestea, realizarea unei pagini pe Internet cu știri teatrale din țările implicate, un atelier de dramaturgie balcanică la București, coproducții, prezențe la festivalurile balcanice deja existente și, în viitor, organizarea unui festival de amatoare). Mințile noastre au luat-o razna, imaginând scene fabuloase care se pot petrece în temeiul unei prietenii sincere. Pot mărturisi că niciodată nu m-am simțit mai acasă, mai îndemnată de dorința de a zămisli ceva durabil, mai implicată decât în acele zile petrecute în Bulgaria. Cât despre evenimentele culturale de la Silistra, veți putea afla în numărul viitor al revistei noastre.

Răspunzând unui elan recuperator, voi aduce în atenție două pelicule prezentate în cadrul Festivalului de Film European pe care, mi-am spus atunci, nu le voi lăsa sub tăcere. Două producții net diferite, ale căror atu-uri sunt subțirimea observației, inteligența recuperării tradiției (cinematografice), „normalitatea” nebanală a mediului investigat. Două filme a căror lipsă de pretenții mondialist-apocaliptice și de efecte speciale le reduc mult șansele de a fi văzute pe ecranele cinematografelor noastre.

arta filmului

Primul, **Cele patru anotimpuri ale legii** (I earini sinaxis ton agrofilakon), scris și regizat de Dimos Avdiliadis (1999), o comedie melodramatică grecească, soră bună cu comedia școlii cehe, cu cea iugoslavă, dar și cu lirismele iranianului Abbas Kiarostami, ne introduce cu umor și tandrețe în viața unei comunități agrare izolate din sudul unei Grecii parcă atemporale, în care regulile conviețuirii au rămas neschimbate de peste o sută de ani. Singura reprezentantă a legii este filiala Departamentului pentru agricultură, al cărei delegat încercă, zadarnic, să stârpească viciul hoției de bunuri agricole al sătenilor. Paznicii bostănăriilor se succed, într-o galerie de personaje hilare, fiecare cu câte o meteahnă aparte (de la darul beției, al somnului în post, la cel al jocului de cărți sau al piromaniei), transmitându-și, cu morgă prusacă, costumul și carabina. Moartea misterioasă a unuia dintre ei într-un câmp de maci, în timp ce-o surprindea pe mândra satului la furat, își comută încercătura polițistă într-una oniric-erotică, revenind ca un leitmotiv estetizant, al beției opiacee. Fata hoasă fuge, urmărită acum de un alt candidat la funcția de paznic, iar cross-ul ei victorios peste vâlcele devine un al doilea leitmotiv pastoral. Într-un ritm de anecdotă orientală, pe rând,

Încă două succese europene

bărbații cei mai vajnici ai satului acced la rangul de paznic, dar se lasă repede doborâți de câte un viciu parcă atunci descoperit, de nepăsarea jovială a sătenilor ce fac „legea pământului”, de senzualitatea peisajului și, în sfârșit, de... dragoste. Apariția iubirii o vindecă de cleptomanie juvenilă pe frumoasa satului, punând, în același timp, sfârșit filmului (bună soluție scenaristică pentru un lung film-anecdotă!). **Anotimpurile** lui Vivaldi, atât de abuzate în melodrame, părând la început semnul unei lipse de inspirație a ilustratorului muzical, ajung, treptat, să realizeze o osmoză între diversele gaguri (inedite, încercate de un specific - când pitoresc, când absurd - balcano-mediteranean) și spendoarea naturii, construind o atmosferă în care vivacitatea umorului se îmbină cu contemplația, armonizate într-un unic paradis celest-terestru.

Al doilea care merită reținut este „foarte polonezul” **Fără milă** (Nie ma zmiłuj) de Waldemar Krzystek (Polonia-Franța, 2000), o incisivă radiografiere a culiselor din lumea noilor companii comerciale. Filmul urmărește traseul profesional al unui tânăr care își

elena dulgheru

abandonează calificarea universitară pentru a deveni agent de vânzări la o firmă de comercializare a vinului. Ascensiunea sa este la început fulgerătoare, dar mediul cu care se confruntă este tot mai dur, mai exclusivist, iar menținerea în sistem este o luptă pe viață și pe moarte. Atenția acordată nuanțelor în investigarea socială (raportul carieră/prietenie, limitele orgoliului, șansele iubirii, confruntarea cu compromisul) ferește filmul de naivitate și de acel „purism al cruzimii”, perpetuă tentația a cinematografului polonez. Dacă e să judecăm după fresca lui Krzystek, Polonia își trăiește trecerea la economia de piață mult mai dur decât România (și putem să îl credem!), lucrurile sunt luate (ca de obicei) mult mai în serios. Problema carierei și a carierismului, debutul în viața profesională, duritatea relațiilor umane sunt zugrăvite cu acea știință regizoral-scenaristică adusă la excelență de prin anii '70-'80 de un Wajda, Kieslowski, Zanussi. Doar că atunci erau denunțate, cu același curaj și putere de pătrundere, „tarele socialismului!”. Iată că, judecând după acest film (care, prin obiectivitatea analizei, ne invită să o facem), schimbarea de vânt politic și de sistem mențin pe loc „sufletul polonez”, ca și „cine-ochiul regizoral”. Un semn că nici ieri, nici azi cinematograful polonez nu minte. Să ne gândim, uzând de același demers, la fracturile din cinematografia română pe parcursul aceleiași perioade istorice? Mai bine nu. Ar fi o impietate.

Scenă din Cele patru anotimpuri ale legii

Stelian Tăbăraș

... să fie cel ce a tocat viața mea în ani, luni, săptămâni, zile, ceasuri și minute!“ Cam în acest fel reacționa un personaj din Plaut la instalarea în Cetate a unui ceas solar; unul pentru toți, sincron cu altele de pretutindeni. În fond, aceasta era reacția în fața punerii de acord a timpului interior, subiectiv (aparent fără repere) cu a celui socialmente obiectiv. Au apărut, de altfel, studii comparative (să le zicem de antropologie) ce au făcut uz și de hărți, în care este scoasă în evidență deosebirea de civilizație (termen încă nedefinit ca lumea) între zonele ce au beneficiat de timpuriu de un ceas public și cele ce n-au avut acest privilegiu. Noi, românii, cel puțin aceia din sudul și estul Carpaților, facem parte din a doua categorie. În memoria creației noastre orale mai întâlnim expresii ca: „soarele se ridicase de la pământ de aproape două su-liți“, „în (a)murgul serii“, „cât ai scăpăra“, „cât ai bate din palme“ (această ultimă expresie se deformase rău de tot în ipostazele de adulare a lui Ceaușescu!).

Etic vorbind, ceasul public a inoculat în primul rând *punctualitate* - o componență a tinerii de cuvânt -, a înlăturat tocmeala pe motive temporale. Dar a contribuit și la o mai bună planificare a treburilor. Nu defi-

„BLESTEMAT....

nesc unii filosofi timpul ca „durată a acțiunii“?

Portițe de scăpare din chingile timpului găsim totuși. Deja spunem „ne vedem pe la nouă“ în loc de „la nouă“, sau motivăm pur și simplu „mi-a stat ceasul“. Aproximările au pătruns până în studiile „serioase“: „prin anii...“, „prin deceniul șase...“, „pe undeva se spune că...“. De aici și până la expresia „vis-à-vis de...“ nu e decât un pas. („Nu te supăra, fiule, care e trotuarul de vis-à-vis?“ - „Ăla de acolo, măicuță!“ - „Păi acolo mi s-a spus că ăsta de aici...“).

Cei ce n-au treabă sau n-au una precisă sunt cei mai impacientați de trecerea tim-

nocturne

pului (deci timpul nu e neapărat „durată a acțiunii“!). Sar de pe câte o bancă sau se scoală din iarba parcului și îți se adresează pe un ton ultimativ: „Cât e ceasul?“ (Ape-lativele „vă rog“, „nu vă supărați“ nu se mai folosesc, precum nici „mulțumesc“-ul final).

Ceasurile publice au început să dispară, cel puțin din București. (Se aude, domnule Primar general al Capitalei?). Cel de la Universitate intrase deja în conștiința afectivă a populației, și chiar în cea culturală. Oamenii încă îi mai spun locului „la ceas la Universitate“. Cât să coste azi un ceas

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii“

public? Mai scump decât un automobil parlamentar? Decât salariul pe o lună al unui body-guard? Decât două-trei panouri de publicitate, sau decât portretul uriaș al unui șef de partid „alături de oameni“ (deci nu între ei) afișat deasupra unei librării pe care scrie modest *Eminescu*? Altădată, amenajări urbanistice fixau mai bine în memorie numele unei personalități decât afișele scumpe („Fântâna Pache Protopopescu“, „Moara lui Asan“, „Hanul lui Manuc“, „Parcul Carol“...).

Complexul istoric al celor „fără de timp“ e vizibil chiar dacă de el nu s-au ocupat în mod special freudiștii. Un film drăgălaș, *Fifi înaripatul*, avea în centru un personaj simpatic ce fura ceasuri publice. Nici filmelor de animație nu le-au scăpat momentele comice ale unor șoricei sau ciocăntitori ce își făcuseră adăposturile printre roțile și arcurile unui ceas uriaș.

Dar ce altă amintire despre „cei fără de ceas“ ne mai trebuie nouă, românilor, decât aceea a soldaților „eliberatori“ cu zeci de ceasuri atârinate de gât sau ancorate pe ambele brațe, care - complex istoric - pronunțau mai întâi „davai ceas“ și abia apoi „davai nevastă“? Publicarea recentă a pozei neretușate a „eroului“ sovietic ce înfîge pe Reichstag steagul sovietic învingător a arătat lumii civilizate un soldat cu ceasuri confiscate prinse pe ambele brațe.

Concluzia-concluziilor din impactul om/ceas este însă următoarea: doar dacă avem asimilată în memorie *întreaga istorie*, și în mod *permanent*, vom scăpa de disperarea personajului din Plaut. Iar „ceașornicarii“ istoriei, de blestemul său.

epistolar

Sorin Vidan, *Drobeta-Turnu Severin*. Ați solicitat un răspuns la această rubrică. Așadar: Ați început cu... sfârșitul. Dacă am înțeles bine, ați debutat cu jurnal, specie literară care se publică fie în postumitate fie, în cazul unor scriitori consacrați, urmând unui lung șir de cărți care nu au putut cuprinde ceea ce autorul ar mai fi vrut să pună în paginile care au fost tipărite. Dacă ar fi să mă exprim în chip de simplu cititor, jurnalul mi se pare o specie suspectă în cazul antumizării; parcă autorul ar spune: „Mai oferiți-mi, vă rog, o porție de aplauze!“

Nu e, din fericire, cazul dumneavoastră, care în acest *Mic jurnal împotriva maturității* (Editura Decebal, Drobeta-Turnu Severin, 2002) vă situați mai aproape de Cesare Pavese (*Meseria de a trăi*) decât de Mircea Zăciu. Iar ca stil și ca orizont îmi pare că adesea „tușați“ scriitura lui Henry Miller, cel din *Tropice*. Nu vreau să vă intimidez această strălucită companie în care v-am așezat (dar cu cine să facem comparații dacă nu cu modelele literaturii?!), dar nici nu trebuie să vă alimenteze puseuri de orgoliu și de infatuare. *Bref*, aveți un jurnal de idei, o serie de notații și de reflecții care sunt ale unui intelectual tânăr și autentic și nu ale unui ins care simte nevoia să se răzbune pe lume sau să-și deverseze micile dejecții ale

DIALOG FĂRĂ PREJUDECĂȚI

unui suflet contorsionat și frustrat. Sunteți, cu alte cuvinte, mai aproape de literatură decât de viață, de cotidian. Obsesiile, trăirile sunt ale unui scriitor care se caută cu o maturitate neașteptată și parcă nu-și dă seama că s-a și găsit deja. Mie îmi place cum scrieți la vârsta dumneavoastră (à propos, cartea ar fi trebuit să conțină două-trei informații cu privire la autor, dar asta e și o scăpare a editorului) și cred că e timpul să vă gândiți la un roman. Sau poate-l aveți în clipa asta pe șantier.

Am să reproduc câteva pasaje: „Practica jurnalului e pur și simplu alcoolizantă. Relația cu sine pe care o întreține turmentează efectiv (turmentat: beat, amețitor, dar și torturat, chinuit). Cultivă-n tine un simulacru, un surrogat de zeu luni, marți, miercuri eu, eu, eu agasant, imperturbabil, nevrotic.“ „Trăiești, prin jurnal, un exces al preocupării de sine. Și aceasta te poate, lesne, pierde. În plus: ce indecentă!“ *Dixit!* Sau: „Mă amețea trupul ei de fetiță, lucios și delicat. Îmi plăcea gustul ilegal al relației cu ea. Îmi place durerea aceasta subțire a gândului că am pierdut-o, pentru totdeauna. Acest tip special de moarte“.

Adrian Iona, Năvodari. Am izbutit să reconstitui datele acestea minimale dintr-o semnătură de mână aflată undeva, la filele celor câteva pagini dactilografiate pe care mi le-ați trimis (sper că numele de familie l-am descifrat corect) și după ștampila poștei care a făcut expedierea. Nu trebuie să aveți rezerve în a vă dezvălui identitatea pe un plic. Dacă vreți să deveniți scriitor, numele este o emblemă. Vi-l imaginați pe Nicolae Breban nesemnând?

Transcriu câteva versuri din cele trimise: „Se succed prezențe și absențe/ gânduri în căutare/ și căutatele - alături de gânduri.../ obosit îți așterni prapurul visului/ și te ascunzi - în uitare/ ca-ntr-un gol/ înmiresmat.../ nu simți cărări/ nici semne de urmat/ ochii - încremeniți rămân/ ca un spot de beznă/ absorbind orice...“ Nu-i prea rău, dar nu e încă bine. Poate că ar trebui să îndrăzniți mai mult. Poezia e și un act de curaj. Luați aminte la ce apare astăzi în reviste și în volume și încercați să vă acordați cu acea vibrație a timpului nostru care credeți că vi se privește. Vă mai aștept.

Al dumneavoastră,
Radu Voinescu

Când dai în turbarea inspirației

Ștefan Dincă e un „fără egal“. Un grafoman fără egal, desigur. Grafomanie malignă, metastazică. Dacă nu ați citit nici măcar un singur poem scris de Ștefan Dincă, se cheamă să fiți trăit de pomană - Doamne-fereste, nu trebuie să ne credeți pe cuvânt! Oricum, pentru un poet ca Ștefan Dincă propunem instituirea unor premii naționale de literatură (hm, literatură?!), o Căpșună de Aur autohtonă. Iar lui Ștefan Dincă trebuie să i se acorde, fără cea mai mică ezitare, Premiul pentru Opera Omnia. Că poate doar așa s-o mai potoli și domnia sa - de scris, a tot scris, nu mai puțin de zece volume de poezii știurlubaticice (sau știurbulaticice, că e tot aia). Da', știurlubaticice rău. Amețitoare. Grandioase. Și nu ne-am mai opri cutributele... La acest „adevărat, inefabil, tulburător și inegalabil poet“ (stufatul ăsta encomiastic a ieșit din mânușițele doamnei, nu ale doamnei bucătar, ci ale doamnei „Conf. univ. Bianca Vlad“, care semnează *Prefața* uneia dintre ultimele producțiuni ale domnului Dincă, **Poeme bizantine** - Bianca Vlad e un alt fel de a spune Ștefan Dincă?! Posibil...), inspirația a ajuns cam perturbată (ce perturbată, turbată de-a binelea!). Altfel nu ne putem explica apariția

unui poem clocit ca acesta pe care urmează să-l cităm. Și nimic nu ne poate împiedica să cităm întreaga *monstră* sălătorească: „Din izvoare subterane/ De sub etichete de rață/ Din peșchereși și plocoane/ Guvernanții prind mătreață// Prind mătreață Deputații/ Senatorii și Miniștri/ Târfele și Magistratii/ Gangsterii și Anticristii// Prin mătreața foarte verde/ Și în spațiu Și-n decor/ Domnul Washington se pierde/ Trist, în conturile lor// Pentru cei buni de guri/ Mai țâfnosi și mai zbanghii/ Din funeste Prefecturi/ Și latrine Primării// Pentru tot ce mișcă-n Stat/ Din Guvern la Primărie/ E belșugul din furat/ Bunăstarea-i din hoție// Japița minoritară/ A pus laba pe chimir/ Laba lungă și murdară/ Care pute-a trandafir“ (**Mătreață**). Mut de uimire și turbat de inspirațiune, domnul Dincă, contemplându-și odrasla zornăitoare, nu stă pe gânduri și o și dedică „D-rei N.D.“. Vă întrebăm noi acum, stimată D-ră N.D., chiar nu simțiți acest poem ca pe un subtil îndemn de a vă schimba șamponul?! Important pentru noi este că aflăm, peste câteva pagini de poeme irepetabile (într-adevăr!), că D-ra N.D. este gradată. Adicătealea „Lt.“ (vezi poemul **Ninsoarea ca un Act de Acuzare** - tot o metaforă a mătreji, domnule Dincă?). Pentru că, mai

interesante decât poemele, sunt dedicațiile, adevărate stocuri de informații despre viața *particulară* a poetașului nostru. Aflăm astfel că pe fii-sa o cheamă Elena Raluca Dincă, pe taso, Cicerone Dincă, aflăm că prof. dr. Paul Feher „considera Revoluția Franceză, (virgulă - nota red.) cea mai sângeroasă și murdară pagină din Istoria Franței“, că „Majestatea Sa, Regele Mihai I, a revenit în țară pentru totdeauna“ (?!), că pe 26 octombrie 1979 s-a născut „întâiul Fiu“ al prietenului domnului Dincă, „dl. Toader Teodor - Doru“. Ce mai aflăm din aceste năstrușnicii dotate cu cozi clopoșitoare? Că domnul Dincă se trezește scriind în timpul dansului, conform poemului său, **Dans**. Îl și vedem pe domnia sa fredonând, în timp ce își unduiește grațios corpul, „I am the Firestarter“. Că ne putem explica și așa turbarea poemelor sale. Bine, pe ultima sută de metri, cu o ultimă suflare, domnul Dincă se îndură să ne facă părtași misterului inspirațiunii sale turbate: „Azi-noapte am avut un vis urât/ Un vis după o lungă insomnie/ Părea că sunt în apă până la gât/ Și șerpii beau din mine poezie“ (**Vis**). Îu!, domnule Dincă, treziți-vă, nu cumva să turbeze și șerpii de la poezia pe care mărturisiiți că o simțiți în dumneavoastră!

Carmen Sandu

imagini mișcate

Retorica firescului

Există o zonă a publicității mai puțin agitată decât cea comercială: publicitatea „comunitară“, legată de proiecte sociale, ale instituțiilor guvernamentale și organismelor non-(guvernamentale). *Decizia e a mea!* e cel mai recent astfel de program promovat prin clipiri televizate, dar nu despre el vreau să vorbesc acum, ci despre un strămoș al său - seria de mesaje referitoare la centrele de ajutorare pentru mamele singure.

Unul dintre aceste clipuri avea ca eroină pe o tânără, părăsită de mamă în copilărie și crescută de un tată indolent, care rămâne însărcinată și decide să păstreze copilul, deși iubitul dă bir cu fugiții când află că va fi părinte. În viziunea eroinei, lipsită de dragostea părintească, „era firesc“ să cadă în brațele oricui i-ar fi arătat puțină afecțiune. Cam tot pe vremea când a apărut acest mesaj comunitar, un ministru român dădea un celebru comunicat în care vorbea despre „aspirațiile firești“ ale țării noastre de a se integra în... etc. Și-am început să mă gândesc la această obsesie a firescului în discursul public.

În fiecare dintre cele două cazuri, *firescul* ascunde în spate o alegere - de a se implica într-o relație, pentru tânără fată, de a se alia cu Occidentul (altădată era Răsăritul, dar firescul politicului e supus schimbării), pentru ministru. Orice alegere implică o responsabilitate, iar fuga de responsabilitate se poate ascunde undeva, adânc, în retorica *firescului*. Nu e nimic natural, nimic normal (sensuri care i se pot da termenului *firesc*) în lipsa educației sexuale și nu neimplicarea părinților o justifică; atunci când existența unei instituții necesare și laudabile care să sprijine mamele fără surse de venit nevoite să-și crească singure copiii e legitimată prin *firescul* unor asemenea situații, probabil că toată lumea e fericită: tatăl - absolvit de responsabilitatea de părinte, mama - care, la urma urmei, ar trebui să se simtă eliberată de griji de vreme ce era *dat să se întâmple*, societatea - căci la ce bun efortul de a preveni dacă tot e să se petreacă?

Julia Popovici

“NOSTALGIA UNULUI NEDUBLAT“

Curios și iubitor al miturilor, Mircea Eliade a avut toată viața „nostalgia unului nedublă“. La nivel semiotic, acesta este simbolul. Spunea cineva că „simbolul este tinerețea semnului, iar semnul este maturitatea simbolului“. Este adevărat, dar ar mai fi de adăugat că acolo și atunci când s-a epuizat simbolul, prin dedublare, s-a născut semnul.

Simbolul este creat de om, este anterior limbajului și reprezintă prima atitudine a omului față de real. În simbolurile pe care omul le creează, el încearcă să imite realitatea prin anumite aspecte, mult simplificate, pe

conexiunea semnelor

care le alege din real și le combină într-o modalitate nouă, originală. Aceste trăsături specifice ale simbolului fac din el o marcă reprezentativă iconică. Pictura naivă sau pictura copiilor operează cu multe simboluri deoarece ei pictează din memorie, așa cum realitatea le-a rămas în minte. Deci, simbolul nu copiază realitatea, ci o imită, este însă o imitație metaforică, iar scara de imitație este practic nepuizabilă. Prin faptul că a apărut înaintea semnului, nu înseamnă că simbolul ține neapărat de copilăria culturii. Este adevărat că picturile rumpești sunt pictograme ale unei adevărate protoscrieri, dar se creează și astăzi simboluri când scrierea ca și alte mijloace moderne de comunicare pot să substituie simbolul. Și totuși dorința de concizie sau plăcerea metaforei face să apară „balanța“ ca semn al justiției, „o strângere de mână“ ca simbol al păcii - dacă este să ne oprim doar la simbolurile grafice. Prin încărcătura sa

mariana ploae-hanganu

metaforică, simbolul este superior realului din care a izvorât, pentru că simbolul este întruparea unui înțeles, el comunică un punct de vedere. Dacă nu ar fi așa, „dacă lirica sinceră, directă și pasionată ar fi adevărată poezie, atunci mugetul cerbilor, în anumite ceasuri ale toamnei, ar face - cum scria Lucian Blaga - de prisos toate antologiile“. Din superioritatea simbolului asupra realului, pe care nu îl copiază, ci îl imită, rezultă superioritatea artei asupra vieții.

Prin abstractizare și generalizare, simbolurile evoluează în sensul că înțelesul nu mai este motivat de formă; totul, unicul se dedublează, în semnificativ și semnificat, în formă și înțeles; în cazul simbolurilor grafice, pictografia evoluează către ideografie și astfel apare alfabetul. Pierderea legăturii dintre cele două componente sau dedublarea duce la apariția semnului. Sigur că simbolul a precedat semnul, adică l-a anunțat, în sensul că simbolurile nu au făcut altceva decât să conceptualizeze simțirea într-o primă treaptă de manifestare a ei. În cazul semnelor, legătura care unește forma și conținutul devine arbitrară și tocmai de aceea, funcțională într-un sistem semiotic cât de cât dezvoltat. În cazul semnului lingvistic doar interjecțiile și onomatopeele sunt motivate, dar limbajul construit pe baza lor este primar, rudimentar. Între semn și simbol diferența este net în defavoarea simbolului, dar câte aspecte profunde ale realității nu dezvăluie, pe care nici un alt mijloc de cunoaștere nu-l evidențiază?!

De curând a avut loc la Fetești, orașul natal al lui Ion Vlad, Simpozionul de comemorare 82 de ani de la nașterea marelui sculptor (1920-2002).

Plecat din țară în 1964, în dezacord cu realismul socialist impus de către guvernarea comunistă, Ion Vlad a lucrat neîntrerupt în atelierul din Nisa și Paris, o bună parte a înfăptuirilor sale aflându-se în Franța, Germania, S.U.A. și Japonia. El a realizat și chipul lui Mihai Eminescu care se găsește în centrul Parisului, în Cartierul Latin, pe rue Des Ecoles, inaugurat la 15 mai 1989, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la moartea poetului. Acest eveniment în viața exilului românesc a fost posibil și datorită sprijinului acordat de către primarul general al Parisului, din acea vreme, Jacques Chirac, admirator al lui Ion Vlad. Prețuire care nu poate fi constatată la autoritățile din Fetești, orașul natal, care ar trebui să se mândrească cu reputația marelui sculptor. Pavel Chihaiia a evocat puterea creatoare a lui Ion Vlad și zbulciumul care animă chipurile sale. Referindu-se la portretul rățâcitului Van Gogh, cu fața crispată și însângerată, l-a comparat cu imaginile lui Gheorghe Anghel, celălalt mare sculptor al generației, la liniștea și hieratismul acestuia. Di Pavel Chihaiia a amintit și de ideala prietenie dintre Ion Vlad și Dimitrie Stelaru, traversând mizeria și înalta inspirație creatoare, în contrast cu privilegiatia partidului comunist. În continuare, domnia sa a subliniat marea pierdere din patrimoniul național, prin dispariția a 120 de piese din atelierul sculptorului de la Buftea, care ar fi fost preluate (după unele informații) de membrii Comitetului Central Comunist. Ion Vlad și-a dorit ca acest atelier de la Buftea,

Operele lui Ion Vlad

care spera să-i fie retrocedat după Revoluția din 1989, să devină o casă memorială care să reunească sculpturile rămase în țară după plecarea sa.

Jana Cernătescu, veche prietenă cu Ion Vlad, a evocat momente și înfăptuiri din viața acestuia, de la Nisa și Paris. Sculpturile și, în marea majoritate, mulaje-ghipsuri aflate în atelierele din cele două orașe, au rămas soției, Nika Vlad, care a decedat la scurt interval. Moștenitorii au preluat apoi întreaga succesiune, printre altele machetele portretelor lui Van Gogh și Grace de Monaco, apoi Judecata lui Paris, Orpheus, Narcis, Euridice, despre care nu se mai știe unde și în ce condiții se află.

Din străinătate au fost citite mesajele dlui Rudolf Rükert, primarul general al orașului Salzgitte; dlui Alain Diracca, sculptor și pictor, elevul lui Ion Vlad; dlui Georges Pârjol, secretarul general al Asociației Regele Mihai, din Franța; dnei prof. Pompilia Stoian-Lemperle; dlui dr Mircea Oancea, prieten al lui Ion Vlad și colecționar al operelor sale.

A fost prezentată și revista „Dorul“ din Danemarca, apărută în aprilie 2002, editată de dl Dan Romașcanu, care a închinat o bună parte din sumar sculptorului Ion Vlad. Revista fiind însoțită și de o dischetă DVD, cu reproduceri din Galeria de artă „Dr Eliza și Vladimir Cantaragiu“.

Ion Vlad - Mihail Eminescu, bronz

S-a subliniat că trebuie continuate eforturile pentru alcătuirea unei case memoriale care să reunească operele lui Ion Vlad din țară.

Eliza Cantaragiu

Who's
in
România Who

2002

S-a lansat *Who's who* (în România), enciclopedie a personalităților societății contemporane, care cuprinde 4140 de biografii ale liderilor autohtoni din toate domeniile de activitate. Ca în orice scriere de acest fel, criteriul valorii a fost preponderent. Personalitățile din domeniul literaturii par a fi cele mai numeroase.

citate surescitate

„... dacă mi-aș descăpățana sexul și l-aș arunca în cele patru puncte cardinale
dacă mi-aș smulge locașurile în care se plămădește sămânța viitorilor noștri copii
tot atât de mult mai m-ai iubi dona juana tot atât de mult m-ai adora
ai mai putea să dormi o singură clipă lângă mine cu seninătatea străveche din pântecul mamei tale...“

...literatura marmeladă pe pâine sandwich-uri pe buze de ciment glorie cu cisterna pentru intruși
arătură de iarnă în văzduhuri metalice trofeu pentru chitariști bălbăiți
zidiți în fruntea bucatelor ori alifie pentru bubele diavolului...“

tudor sparge nuci de argint în capul zeilor
jebeleanu le face portretele
tudor desenează plictiseala duminicilor
jebeleanu dărâmă cu cinism treptele
tudor intră în poeme pe dedesubt
jebeleanu le deschide ferestrele
tudor bea sânge din rănile care au durut
jebeleanu înnoadă cu frângerii de linii miresele
tudor asmută vulturii asupra sinelui
jebeleanu se joacă de-a tristețea cu sufletul
tudor bea din peniță whisky-ul destinului
jebeleanu rărește de filele fără soț vidul
tudor ne zidește-n tuș memoria inima
jebeleanu mătură de colb piramidele
tudor ne cumpără pentru cina privighetorilor lacrima
jebeleanu ne-ntemnițează hâtru cuvintele și clipele“

(Nicolae Țone - Nicolae Magnificul)

Stimate domnule Tupan,

E vreun motiv de supărare că „strategia“ mea a reușit? *Bien sur*, cu ajutorul direct al dumneavoastră. Vă invit să mă susținuți în continuare.

„E incredibil, Doamne! Cu mine se petrec doar lucruri incredibile. Îmi servesc micul dejun și, fuga până-n piață la chioșc, unde găsesc «Luceafărul» nr. 24/26 iunie 2002. Vin acasă și torn apă într-un lighean să-mi curăț tălpile de impurități. M-așez pe marginea patului, ca un barosan, citesc primele pagini, apoi, nu știu ce-mi vine, și le răsfoiesc pe celelalte până spre ultima pagină. Citesc și rubrica «Grafomania», să

văd despre cine e vorba, și, când îmi cobor privirile spre semnătura scrisorii de la rubrica «Reacții», cât p-aci să scap revista din mâini. Nu se poate, e incredibil! Dar, uite că e adevărat. E chiar epistola lui Dino Zauru. Va să zică, se poate. N-am decât să-ți aduc mulțumiri, domnule Tupan, pentru că «aveți un curaj demn de invidiat, alegându-vă un asemenea...» colaboratore. Mai mult ca sigur că, dacă mă deconspiram, n-o făceați.“

Dino Zauru
(28 iunie 2002)

reacții

adrian dinu rachieru

„A FI“ ÎN PROVINCIE

face victime îndeosebi în spațiile excentrice. Or, *drumul spre Centru*, dincolo de aplombul afirmării, presupune *reducerea la scară* (cercetând peisajul literar în întregul său), respectiv inserția contextuală. Altfel spus, eclipsarea delirului regionalist. Re-județenizarea culturală, și ea în ofensivă (favorizată și de haotismul difuzării) riscă să întrețină tocmai confuzia valorilor, oferind cu hărnicie industriosoasă clasamente de uz local. Pe de altă parte, nu putem ignora disprețul (abia mascat) al bucureștenilor care privesc olimpiant în spre bieții „provinciali“. Sau acordă sintagmei o accepție peiorativă. De unde, poate, și excesele regionaliştilor entuziaști, genialoizi pe bandă, oferind clasamente alternative, fără grija

și autoritate. Economia de piață îi rezervă un rol de figurant. Și atunci, pentru a se afirma beneficiază, uneori fraudulos, de ceea ce psiho-sociologii au numit *iradierea prestigiului*. Sau, având acces la media, devine „vizibil“. În absența *vizibilității mediatică* e greu azi să reziști și chiar să exiști. A fi văzut „pe sticlă“ este obsesia zilelor noastre și, până la urmă, testul cu pricina pare a funcționa ca omologare valorică. Trăitorul în Provincie este net dezavantajat la acest capitol, esențial. *Elitele mediatică* fac legea și mă tem că ele nu se suprapun fenomenului elitist ci se autopropon. Încât frustrările, crizele de provincialism au și ele o explicație și încearcă, în replică, o „soluție“ reparatorie, vânând celebritatea. Apar personalități gonflabile, se cheltuiesc fără milă superlative, cei „vizați“ se simt - presupunem - bine. Și se crămări, ori măcar egalii celor mari în numele unei imposibile „democratizări“. Setea de nivelare face ravagii; totuși, să nu disperăm, în spațiul cultural ierarhiile pot fi trucate dar nicidecum anulate. Oricât zgomot mediatic ar isca unii inși până la urmă încăpătoarele cimitire literare ne primesc pe toți, istoria literară fiind cumplit de avară. Nu degeaba se spune că adevărata viață a unui scriitor începe o dată cu posteritatea sa. O ai sau nu o ai. Puțini sunt aleșii. Noi, ceilalți, provinciali au ba, ne autoiluzionăm și ne cheltuim în penibile bătălii de cartier literar. Ele țin de învolburata viață literară, dar pariul cu literatura nu acolo se câștigă.

Nu fac aici exerciții de flaterie: „schimbarea la față“ a „Luceafărului“ a fost întâmpinată cu salve de entuziasm. Apariția unor rubrici noi (precum cea de față) a înviorat revista și oferă garanții că igienizarea câmpului literar trece dincolo de pragul declarativismului, conștientizând necesitatea ecarisajului. Grafomania dă în clocot, valurile de maculatură ne inundă în contextul în care, reamintim, interesul pentru lectură a declinat! Sunt, acestea, simptome de provincialism/provincializare?

fonturi în fronturi

Cei care s-au înscris la dezbatere, invocând „presiunea Provinciei“ au acuzat, fără economie, climatul. Imunizat, totuși (cum ne asigură), dl Chifu propunea un scenariu apocaliptic: babilonia Provinciei, fauna amestecată (firește, colorată și pasională), un mediu corosiv, execuții „de cafea“, ierarhii pe dos, ceață axiologică. Și, inevitabil, autorități fudule și opace. Dar, ne îngăduim a observa, a fi în provincie este o fatalitate geografică, nu o sentință axiologică apriorică. Nu toți putem locui în Capitală. Mai mult, Capitala - la rândul ei - absoarbe și asimilează „provinciali“, se hrănește cu valorile care migrează sau se refugiază acolo, înțelegând că există niște centre de omologare. Or, „la centru“ se fac și se desfac gloriile literare, chiar admitând teza policentrismului cultural (mai degrabă jinduită decât funcționând efectiv).

de a practica ceea ce am numit *reducerea la scară* prin raportarea la întregul unei literaturi.

Până la urmă, sociologic vorbind, vom fi de acord că orice valoare se definește dintr-o dublă perspectivă: intrinsecă și pozițională (relațională). Mă tem că azi chestiunea relațională cântărește mai greu și jonglează cu criteriile „de cafea“. Că există inși izolați, fără priceperea de a cultiva pe cei cu funcții sau, pur și simplu, refuzând îndeletnicirea (un țucal se găsește mereu de cărat!) e deja altă poveste. După cum, în pofida îmbulzelii (spațiul provincial - ca spațiu vital - obligând, constata tot G. Chifu, la o existență literară „la bloc“) asistăm neputincioși la o vizibilă marginalizare a Scriitorului. La o deteriorare a statutului. El acuză, în peisajul mediatic, năucitor prin ofertă, un teribil deficit de audiență

Era în anul 1990. Pozau în grup, printre alții, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Laurențiu Ulici, Vasile Andru, Constantin Crișan, Ion Filipoiu, Vasile Blendea

Să recunoaștem apoi că, indiferent de domiciliu, sunt autori care știu să forțeze ierarhiile, care practică alpinismul literar folosind cu abilitate fie regia de grup (zgomotos, de regulă), fie trambulina politică. Apropo: ce mai știți de poetul Mischiu? Opera o fi firavă, dar vocația managementului o poate salva. Bineînțeles, e vorba de o victorie pe termen scurt. Nu toți se pricep să-și gestioneze talentul, unii fiind administratori păguboși. Dar nu putem contesta ceea ce Gh. Schwartz numea „dreptul la posteritate“. Evident, pe suport valoric, nu pe bază de cumetrie. *Piața postumă* e, oricum, nemiloasă. Iar orgoliul auctorial, atins de boala autorlîcului lasă urme textuale și vrea, musai, să fie *re-cunoscut*. Ce șanse oferă Provincia? Pornim de la premisa (de neclintit!) că grafomani sunt peste tot. Parcă, totuși, pericolul clasamentelor locale și a inflației geniilor de cartier